

KAROLIEN SAS

*Aandacht in een
dagblad:
nodig of overbodig?*

ERASMUS
UNIVERSITEIT
ROTTERDAM

Een onderzoek naar de invloed van de media en de classificatie van kunst en cultuur op het succes van de schrijfster Nicci French.

Aandacht in een dagblad: nodig of overbodig?

Karolien Sas
Bernardus Gewinstraat 31a
3031 SC Rotterdam

Tel: 06-48617550
Email: karoliensas@hotmail.com

Studienummer 292463

Masterthesis Media & Journalistiek
Faculteit der Historische en Kunstwetenschappen
Erasmus Universiteit Rotterdam

Begeleider Dr. P.E.M. van Dijk
Tweede lezer Dr. S. Trienekens

2005/ 2006

Voorwoord

Ter afronding van opleiding Master Media & Journalistiek aan de Erasmus Universiteit te Rotterdam heb ik mij de laatste maanden bezig gehouden met het schrijven van een masterthesis met als onderwerp de rol van de media en de classificatie van kunst en cultuur bij het succes van schrijvers.

Tijdens deze periode zijn er een paar mensen geweest die mij hulp hebben verleend. Allereerst wil ik hiervoor Nel van Dijk, mijn begeleidster vanuit de Erasmus Universiteit, bedanken. Haar actieve begeleiding heeft voor discipline en motivatie gezorgd. Daarnaast heeft medestudent en vriendin Daisy Cools mij heel erg geholpen door als tweede beoordelaar alle primaire berichten van een oordeel te voorzien, waardoor de resultaten betrouwbaarder zijn geworden. Ik wil haar hiervoor bedanken, omdat zij in de drukke periode van afstuderen hier tijd voor heeft gevonden. Tot slot bedank ik mijn moeder, omdat zij heel wat uren deze thesis ter controle heeft door zitten lezen.

Voor u ligt het eindresultaat, mijn masterthesis. Ik heb veel plezier gehad in het schrijven hiervan en veel geleerd tijdens dit proces. Ik hoop dat u deze thesis ook met plezier zult lezen en dat u misschien ook zult leren.

Karolien Sas

Samenvatting

Uitgeverijen krijgen talloze manuscripten van schrijvers binnen. Zij maken hieruit een selectie welke ze gaan uitgeven. Van deze selectie worden slechts een aantal succesvol. Men kan zich hierbij afvragen wat juist deze schrijvers tot een succes maakt. Er zijn meer factoren die hierin een rol spelen dan alleen de kwaliteit.

Deze masterthesis behelst een onderzoek naar de succesfactoren van schrijvers. Het bevat een literatuur- en praktijkonderzoek. De hoofdvraag die behandeld wordt, luidt: *Welke factoren hebben bijgedragen aan het succes van Nicci French en in hoeverre hebben de media en de verschuiving tussen hoge en lage kunst hier invloed op gehad?*

Aan de hand van theoretische inzichten en onderzoeksresultaten van eerder onderzoek van de boekenindustrie wordt een kader geschetst waarop het praktijkonderzoek is gebaseerd .

Alle schakels in het (productie)proces van een boek zorgen ervoor dat het boek de uiteindelijke materialistische en symbolische vorm heeft. De factoren kwaliteit, activiteit, beschikbaarheid, toegankelijkheid, publiciteit en classificatie zorgen samen voor het succes van schrijvers zoals Nicci French. Bij de bespreking hiervan ligt de nadruk op de rol van de geschreven pers en op de veranderingen in de classificatie van kunst en cultuur.

In het praktische onderzoek wordt de media-aandacht geanalyseerd van de casus Nicci French. Dit schrijversduo schrijft sinds 1997 'literaire thrillers' en is zeer succesvol. Van de gehele carrière van Nicci French zijn de berichten verzameld die zijn verschenen in twee landelijke serieuze dagbladen en twee landelijke populaire dagbladen. Een aantal resultaten uit de analyse van de media-aandacht van Nicci French laten zien dat de rol van de media een minder grote invloed op het succes van Nicci French lijkt te hebben. De rol van de pers is onder andere het geven van een oordeel over het betreffende boek en de plaats bepalen van het boek in de literaire rangorde. De (serieuze) pers lijkt deze rol nog steeds op zich te nemen, alleen zijn er vraagtekens te plaatsen bij het belang van deze rol. De serieuze pers heeft de boeken van Nicci French als eerste opgepikt, maar gaat daar in de loop der jaren steeds minder aandacht aan besteden. Daarnaast neemt de pers de benaming van de boeken als literaire thriller niet over en discuteert over deze affichering. Desondanks blijven deze literaire thrillers van Nicci French populair en krijgen voldoende aandacht in andere media.

De conclusie plaatst de resultaten uit de analyse van de media-aandacht naast de theoretische inzichten, om zo te bestuderen of de resultaten deze inzichten bevestigen of weerleggen.

Inhoudsopgave

	<u>Pagina</u>
Voorwoord	3
Samenvatting	4
1. Inleiding en probleemstelling	7-11
1.1. Keuze van het onderwerp	7
1.2. Probleemstelling en deelvragen	8
1.3. Afbakening	9
1.4. Methoden van onderzoek	9
1.5. Thesisopzet	10
2. Theoretisch kader	12-29
2.1. Inleiding	12
2.2. Production of Culture	13
2.3. Schakels in het schrijversproces	16
2.3.1. <i>Schrijvers</i>	16
2.3.2. <i>Uitgeverijen</i>	17
2.3.3. <i>Boekhandelaren</i>	18
2.3.4. <i>Media</i>	20
2.4. Classificatie	23
2.5. 'Gatekeepers'	27
2.6. Conclusie	27
3. Nicci French	29-33
3.1. Inleiding	29
3.2. Personen	29
3.3. Boeken	30
3.4. Uitgeverij	32
3.5. Literaire thrillergenre	33
4. Nicci French in de media	34-47
4.1. Inleiding	34
4.2. Onderzoek	34
4.2.1. <i>Onderzoekseenheid</i>	34
4.2.2. <i>Onderzoeksopzet</i>	35
4.2.3. <i>Onderzoekperiode</i>	37
4.2.4. <i>Dataverzameling</i>	37
4.3. Resultaten	38

4.3.1. <i>Primaire en secundaire aandacht</i>	38
4.3.2. <i>Omvang</i>	39
4.3.3. <i>Soort aandacht</i>	40
4.3.4. <i>Oordeel</i>	41
4.3.5. <i>Geslacht auteur</i>	43
4.3.6. <i>Periode</i>	44
4.4. Conclusie	46
5. Inhoud van de media-aandacht	48-55
5.1. Inleiding	48
5.2. Onderzoek	48
5.3. Thema's	49
5.4. Label	52
5.5. Discussie literaire thriller	52
5.6. Conclusie	55
6. Classificatie van Nicci French	56-63
6.1. Inleiding	56
6.2. Onderzoek	56
6.3. Resultaten	57
6.3.1. <i>Hoeveelheid aandacht</i>	57
6.3.2. <i>Soort aandacht</i>	57
6.3.3. <i>Oordeel</i>	59
6.3.4. <i>Periode</i>	61
6.3.5. <i>Inhoud</i>	61
6.4. Conclusie	62
7. Conclusie en aanbevelingen	64-73
7.1. Succesfactoren van schrijvers	64
7.2. Media-aandacht voor Nicci French	65
7.3. Kritische reflectie en aanvullingen	72
Literatuurlijst	74
Overzicht van figuren en tabellen	77

1 Inleiding

1.1 Onderwerp en doelstelling

Waarom wordt de één in de wereld van kunst en cultuur een megaster en krijgt de ander met dezelfde ambities niet deze erkenning? Dit is een vraag waar geen concreet antwoord op gegeven kan worden. Er zijn een aantal vanzelfsprekende factoren die hierop van invloed zijn. Zoals talent, uiterlijk en uitstraling, maar toch biedt dit geen garantie. Deze vraag maakt succes in kunst en cultuur een interessant onderzoeksthema. Er is meer dan alleen de factor kwaliteit die voor succes zorgt en dat wordt in deze thesis in kaart gebracht.

Er bestaat voor mij niet één specifieke artiest waar ik fan van ben. Geen zanger, acteur of kunstenaar staat bij mij op nummer één. De keuze van de boeken die ik lees is wel een stuk specifiek. Nadenkend over welk succesvolle figuur in de kunst- en cultuurwereld ik zou willen onderzoeken, kwam ik al snel tot de conclusie dat dit een schrijver moest zijn. Binnen de boekenwereld heb ik absoluut een nummer één: het schrijversduo Nicci French¹. Ik vind de boeken spannend en de vrouwelijke personages zorgen ervoor dat ik me kan inleven in het verhaal. Vanaf de dag dat zij haar eerste boek uitbracht, heb ik al haar boeken en verhalen aangeschaft en gelezen. Nicci French is een schrijverduo, bestaande uit het Britse echtpaar Nicci Gerrard en Sean French. Nicci French schreef in totaal negen literaire thrillers en twee korte verhalen.

In mijn omgeving hebben veel mensen minimaal één van haar boeken in de kast staan. In ieder geval is de naam 'Nicci French' bij praktisch iedereen die ik spreek bekend. Alle boeken van Nicci French zijn bestsellers geworden en zij kan bij ieder boek rekenen op aandacht in de media. Haar populariteit is groot en blijft groot, dat maakt het een interessant onderzoeksonderwerp. Men kan zich afvragen waarom Nicci French zo succesvol is geworden en waarom ze dit over een periode van circa tien jaar is gebleven.

In de afgelopen decennia hebben binnen de classificatie van kunst en cultuur een aantal ontwikkelingen plaatsgevonden. De ooit zo duidelijke grenzen tussen verschillende genres binnen hoge en lage kunst zijn aan het vervagen. Een concertgebouw die haar deuren opent voor de popgroep Bløf en een theatervoorstelling die wordt begeleid door elektronische muziek van een disc jockey is vandaag de dag mogelijk. Ook in de boekenbranche zijn deze verschuivingen op te merken. Het verschil tussen lectuur en literatuur is lang niet

¹ In de hele thesis beschrijf ik Nicci French als één vrouwelijk persoon, ondanks het feit dat er twee mensen achter deze naam schuil gaan.

zo duidelijk meer. Een voorbeeld van een genre dat voorheen als een minder legitiem geachte cultuurvorm werd beschouwd is de thriller. Tegenwoordig is dit genre geïnstitutionaliseerd met eigen instellingen, tijdschriften, deskundigen, critici, en prijzen.

Welke plaats schrijvers en werken in de literaire rangorde verwerven wordt bepaald door de gezamenlijke activiteiten van critici. De critici hebben deze legitimeringsbevoegdheid gekregen als uitkomst van een langdurig proces waarin de literatuurkritiek is uitgegroeid tot een relatief autonome institutie voor de meningsvorming over literatuur.²

Relevantie

Deze masterthesis is in eerste plaats bedoeld voor iedereen die meer wil weten over de rol van de boekenindustrie bij het succes van schrijvers en boeken. Dit onderzoek zal proberen inzicht te geven in de succesfactoren in het schrijversvak. Er wordt met name stil gestaan bij de rol van de geschreven media en de invloed van de vervaging tussen hoge en lage cultuur.

De thesis kan als opstapje dienen voor vervolgonderzoek naar succes binnen het schrijversvak. Daarnaast kan deze thesis wellicht een bijdrage leveren aan theoretische perspectieven op de studie naar culturele industrieën, zoals het 'production of culture' perspectief. Deze benadering wordt in deze thesis specifiek toegepast op het literaire veld.

Er wordt getracht een patroon te vinden in de media-aandacht voor de bestsellers van Nicci French. Dit patroon kan een leidraad vormen voor andere partijen in de boekenbranche, zoals potentiële schrijvers, uitgeverijen en critici.

1.2 Probleemstelling en deelvragen

Deze masterthesis richt zich op de productiekant van het literaire veld. Waarbij de symbolische productie centraal staat in het onderzoek. De symbolische productie van een boek wordt onder andere geproduceerd door de media met bijvoorbeeld boekbesprekingen, aankondigingen en artikelen. Dat wil zeggen dat zij een beeld vormen over de eigenschappen en kwaliteit van boeken en schrijvers. Gezocht wordt naar de invloed van de verschillende organisaties en partijen binnen het literaire veld op het succes van de schrijvers.

² Susanne Janssen (2005), Het soortelijk gewicht in een open samenleving, p.9.

De probleemstelling die voor deze masterthesis is geformuleerd, luidt:

- Welke factoren hebben bijgedragen aan het succes van Nicci French en in hoeverre hebben de media en de verschuiving tussen hoge en lage kunst hier invloed op gehad?

Bij de beantwoording van de probleemstelling zullen de volgende deelvragen aan bod komen:

1. Welke factoren zijn van invloed op het succes van schrijvers?
2. Is er een patroon in de media-aandacht voor Nicci French te ontdekken?
3. Aan welke thema's besteden de media aandacht bij bespreking van boeken van Nicci French?
4. In hoeverre is er onderscheid te maken in de behandeling van boeken van Nicci French in de populaire en serieuze dagbladen?

1.3 Afbakening

Het literatuuronderzoek richt zich op de Nederlandse boekenindustrie. In het onderzoek wordt een specifieke casus uitgediept. De casus betreft het schrijverduo Nicci French. Het eerste boek van Nicci French verscheen in Nederland begin 1997. Om de gehele carrière van Nicci French in kaart te brengen loopt de onderzoeksperiode van 1 januari 1997 tot 1 mei 2006. Het onderzoek vindt uitsluitend plaats in Nederlandse dagbladen.

Operationalisering

In deze masterthesis wordt gesproken over het succes van schrijvers. Het Nederlandse woordenboek de Dikke Van Dale geeft de volgende definitie van het begrip succes; 'een goede uitkomst, iets wat geslaagd is'. De vaststelling of iets een goede uitkomst is of wanneer iets geslaagd is, is subjectief. Er zijn wel een aantal zaken te benoemen, die succes in het culturele veld enigszins kunnen aantonen, namelijk verkoop- en oplagecijfers, prijzen en media-aandacht.

De media-aandacht wordt in deze masterthesis beperkt tot Nederlandse landelijke dagbladen. Andere media worden buiten beschouwing gelaten om een gedetailleerd beeld te krijgen van het medium dagblad. Er is specifiek voor dit medium gekozen, omdat het dagblad van oudsher een oordeelvormende rol heeft bij de meningsvorming van culturele producten. Critici hebben de bevoegdheid te bepalen of een boek tot literatuur behoort of niet. Er wordt niet alleen bestudeerd hoe vaak de aandacht in de dagbladen voorkomt, maar ook welke informatie de media-aandacht bevat en hoe de verschillende dagbladen hierin verschillen.

1.4 Methoden van onderzoek

Tijdens het onderzoek worden zowel kwalitatieve als kwantitatieve methoden gebruikt.

Allereerst is een literatuuronderzoek uitgevoerd naar de boekenindustrie. Er wordt gezocht naar factoren die het succes van literaire schrijvers beïnvloeden. Hier wordt met name aandacht besteed aan de media en classificatie van kunst en cultuur.

Vervolgens wordt een kwantitatieve analyse uitgevoerd in vier landelijke dagbladen. Hiervoor zijn de *Telegraaf*, het *Algemeen Dagblad*, het *NRC Handelsblad* en de *Volkscrant* geselecteerd. Alle media-aandacht van 1 januari 1997 tot en met 1 mei 2006 wordt in de statistische programma's SPSS en Excel verwerkt. Vervolgens worden hiermee een aantal variabelen geanalyseerd.

Tot slot wordt in het kwalitatieve gedeelte van het onderzoek een inhoudsanalyse uitgevoerd naar de inhoud van de media-aandacht. In de berichten worden elementen geselecteerd waar aandacht aan besteed wordt. Deze elementen zijn vervolgens onder te verdelen in de thema's werk of leven. Ook wordt gekeken naar de wijze waarop de dagbladen de boeken van Nicci French affichereren.

1.5 Opzet thesis

Na dit inleidende hoofdstuk wordt in hoofdstuk twee in een theoretisch kader verslag gedaan van het literatuuronderzoek. Allereerst wordt het 'production of culture' perspectief besproken. Deze masterthesis heeft dit perspectief als invalshoek. In dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de eerste deelvraag:

- 1. Welke factoren zijn van invloed op het succes van schrijvers?*

Hoofdstuk drie geeft een beschrijving van de casus waar het onderzoek op wordt toegepast. De personen achter de naam Nicci French, de boeken die zij heeft uitgebracht en de uitgeverij die in Nederland de boeken uitgeeft, komen aan bod.

Het praktische onderzoek wordt in hoofdstuk vier, vijf en zes beschreven. Hoofdstuk vier geeft de kwantitatieve analyse van de media-aandacht. In dit hoofdstuk wordt allereerst de onderzoeksoptzet besproken. Vervolgens komen de variabelen aan bod die de media-aandacht in kaart brengen, waarmee deelvraag twee wordt beantwoord:

- 2. Is er een patroon in de media-aandacht voor Nicci French te ontdekken?*

Hoofdstuk vier is een beschrijvend hoofdstuk dat verslag doet van de kwalitatieve inhoudsanalyse. De elementen waar de berichten aandacht aan besteden komen aanbod en daarnaast wordt er stil gestaan bij de manier waarop de dagbladen met de affichering van Nicci French's boeken omgaan. Dit hoofdstuk geeft antwoord op de volgende deelvraag:

3. Aan welke thema's besteden de media aandacht bij bespreking van boeken van het schrijversduo Nicci French?

Hoofdstuk zes sluit het onderzoek af met de vergelijking tussen de populaire en serieuze dagbladen. De variabelen die in dit hoofdstuk worden besproken zijn in hoofdstuk vier en vijf al aan bod gekomen, maar worden nu met een ander doel bekeken. Deze vergelijking wordt gemaakt om te ontdekken of de classificatie als hoge danwel lage kunst terug te vinden is. In dit hoofdstuk wordt de laatste deelvraag beantwoord:

4. In hoeverre is er onderscheid te maken in de behandeling van boeken van Nicci French in de populaire en serieuze dagbladen?

Tot slot wordt in de conclusie een antwoord geformuleerd op de probleemstelling en zal terugkoppeling naar de theorie plaatsvinden.

2 Theoretisch kader

Succes in kunst en cultuur

2.1 Inleiding

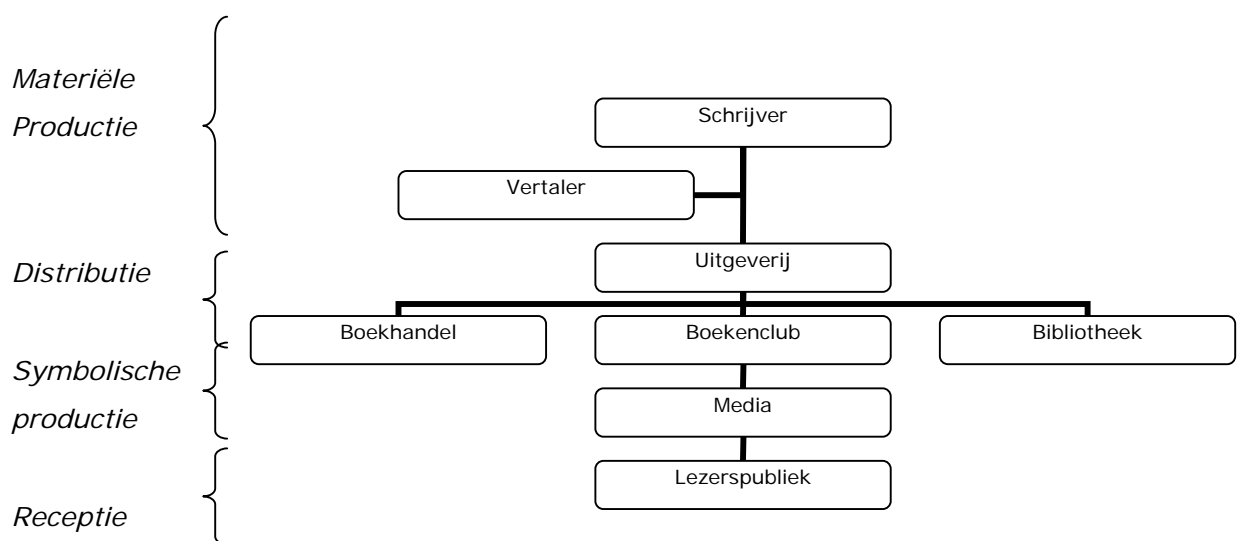
Hoe komt het dat de ene schrijver bestseller na bestseller schrijft en de andere schrijver nooit de top tien haalt? Is dit alleen afhankelijk van de kwaliteit van de schrijver? De deelvraag waar in dit theoretisch kader antwoord op wordt gegeven, luidt: *Welke factoren zijn van invloed op het succes van schrijvers?*

Het doel van dit theoretisch kader is om aan te geven dat niet alleen de kunsten van de schrijver bepalen of deze succesvol wordt. De kwaliteit van een boek is uiteraard belangrijk, maar er is meer dan dat. Er zijn meerdere factoren die het succes van schrijvers beïnvloeden. Deze factoren worden in dit hoofdstuk besproken.

Dit theoretisch hoofdstuk en het hierop volgend onderzoek wordt geschreven met het 'production of culture' perspectief van Peterson (1976) als invalshoek. Dit perspectief wordt allereerst in dit hoofdstuk toegelicht.

Vervolgens wordt van alle schakels binnen het productieproces van een boek aangegeven hoe deze invloed kunnen hebben op het succes van schrijvers. Figuur 2.1 geeft een schematische weergave van dit productieproces. Dit schema is gebaseerd op het literaire veld uit de studiehandleiding van de research workshop 'Mediahypes in Kunst en Cultuur 2005-2006' binnen de opleiding 'Master Media & Journalistiek' van de Erasmus Universiteit.³

Fig. 2.1 Schema van het literaire veld

³ Nel van Dijk, Studiehandleiding Mediahypes in Kunst en Cultuur, 2005 – 2006, p.7.

De termen materiële en symbolische productie in de figuur staan voor twee verschillende processen. De materiële productie bestaat uit de daadwerkelijke creatie van het boek. Dit zijn activiteiten zoals het schrijven van het manuscript, het ontwerpen van de kaft en het drukken van het boek. De distributiekanaal zorgen er vervolgens voor dat het boek bij de lezers terecht komt. De receptie door het lezerspubliek valt niet onder het onderzoeksgebied van deze masterthesis. Tussen de distributiekanaal en het lezerspubliek zit echter nog één extra stap, namelijk de symbolische productie. De media zorgen met onder andere boekbesprekingen, aankondigingen en artikelen voor de symbolische productie van een boek. Dat wil zeggen dat zij een beeld vormen over de eigenschappen en kwaliteit van boeken en schrijvers. Dat beeld wordt vaak weer overgenomen door andere partijen uit het literaire veld.⁴ Frank de Glas beschrijft deze symbolische productie als de vorming van auteursreputaties.

In dit hoofdstuk worden de verschillende schakels van dit productieproces besproken en wordt bekeken hoe deze schakels het succes van het culturele product beïnvloeden. Er wordt daarnaast aandacht besteed aan een algemeen thema dat van invloed is op het succes van boeken, namelijk de verschuiving tussen 'hoge' en 'lage' kunst.

2.2 Production of Culture

Het 'production of culture' perspectief houdt in dat de vorm en inhoud van culturele producten wordt bepaald door de culturele industrie en de mensen die binnen deze industrie werken. Het 'production of culture' perspectief is een wijze in het bestuderen van het culturele veld. Van oorsprong lag de nadruk in sociologisch onderzoek naar cultuur op de relatie met de sociale structuur. Richard Peterson schreef 30 jaar geleden in een essay dat veel onderzoekers zich, zonder het zo te noemen, bezighouden met het onderzoeken van cultuur en dat de focus hierbij ligt op hoe de cultuur is *geproduceerd*.⁵

De grondslag van het 'production of culture' perspectief ligt volgens Peterson in drie perspectieven die onderzoekers hanteren bij onderzoeken naar de relatie tussen cultuur en sociale structuur. Allereerst is er de autonome cultuur cyclus, die veronderstelt dat cultuur en samenleving autonome systemen zijn die onafhankelijk van elkaar evolueren. Daarnaast is er sprake van het 'sociale structuur creëert cultuur' perspectief, dat economie en politiek als bepalende factoren ziet in de vorming van de samenleving. Cultuur wordt hier gezien als een

⁴ Frank de Glas (2003), Jaarboek voor Nederlandse Boekgeschiedenis 10/2003, p.103.

⁵ Richard Peterson (1976), The Production of Culture, p.8.

spiegel van de samenleving en dus als een geschikte manier om de sociale structuur te onderzoeken. Tot slot bestaat er het 'cultuur creëert sociale structuur' perspectief. Dit perspectief gaat uit van de vooronderstelling dat "alles begint met het Woord".⁶ Cultuur wordt hier gezien als iets dat de samenleving vormt. De drie perspectieven hebben grote verschillen, maar ook overeenkomsten. Alle drie de perspectieven zien cultuur als een wereldwijde en samenhangende structuur van symbolen, die de samenleving vormt en bij elkaar houdt. Alle drie de perspectieven zijn het met elkaar eens dat de nadruk van onderzoek naar cultuur moet liggen op de wezenlijke inhoud. En alle drie zien in dat cultuur slechts geleidelijk verandert en dat dit proces niet te sturen is. Het 'production of culture' perspectief gaat niet tegen deze overeenkomsten in, maar verschuift de aandacht van de wereldwijde verzameling van culturen naar het proces waarmee de elementen van cultuur zijn gemaakt. De term productie in de benaming van dit perspectief omvat in deze zin het gehele proces van creatie, fabricage, marketing, distributie, tentoonstellen, inprenting, evaluatie en consumptie. Dit omvat het proces van A tot Z dat een kunstwerk doormaakt. Het is niet alleen de schrijver die het product maakt, maar alle hierboven genoemde schakels hebben hier invloed op. De opmaak van het boek, de illustratie op de kaft, de wijze van marketing en de manier waarop het geconsumeerd wordt, maken onder andere het culturele product.

Er zijn twee onderzoeksmethoden waarmee het 'production of culture' perspectief kan worden onderzocht.⁷ Allereerst de synchronische analyse waarbij er onderzoek wordt gedaan naar het productieproces van creatie tot en met consumptie. Zo zijn onder andere onderzoeken gedaan naar het mechanisme waarmee 'originaliteit' en 'innovatie' worden beoordeeld, de impact van technologie en de impact van "gatekeepers".⁸ Bij de synchronische onderzoeken was het opvallend dat academici hun onderzoek met name richtte op de creatie, terwijl de onderzoeken uit de commerciële tak vooral gericht waren op de latere stadia in het productieproces. Daarnaast is er diachronisch onderzoek waarbij er getracht wordt een patroon te vinden in de wijze waarop culturele vormen veranderen in de loop der tijd. Een voorbeeld hiervan is het onderzoek van Peterson en Berger uit 1975. Deze onderzoekers hebben een veelbesproken onderzoek uitgevoerd naar de ontwikkelingen in de muziekindustrie in de periode 1948 tot 1973. Zij schrijven hierover in hun artikel '*Cycles in Symbolic Production. The Case of Popular Music*' dat concurrentie zorgt voor innovatie en

⁶ Richard Peterson (1976), *The Production of Culture*, p.9.

⁷ Richard Peterson (1976), *The Production of Culture*, p.14.

⁸ Richard Peterson (1976), *The Production of Culture*, p.14

diversiteit en concentratie voor homogeniteit en standaardisatie.⁹ De gegeven verklaring hiervoor is dat er bij marktconcentratie een paar grote, machtige platenmaatschappijen zijn, die bepalen wat voor muziek er wordt ontwikkeld en geproduceerd. Deze conglomeraten nemen weinig risico en experimenteren minder met nieuwe muziekstijlen. Zodra er meer bedrijven op de markt komen en deze met elkaar gaan concurreren, worden nieuwe markten met nieuwe muziekstijlen aangeboord en neemt de diversiteit toe. Peterson en Berger zagen een patroon ontstaan in deze marktontwikkelingen; concurrentie wordt gevolgd door concentratie van bedrijven, vervolgens komen er meer bedrijven op de markt en ontstaat er meer concurrentie en dit wordt door middel van fusies en overnames gevolgd door concentratie. Een cyclus die zich blijft herhalen. Diana Crane beschrijft welke invloed een organisatie op de inhoud van culturele producten kan uitoefenen.¹⁰ Naarmate de oligopolie in een markt groeit, worden de organisaties die zich hier in bevinden machtiger. Crane beschrijft dat deze oligopolistische organisaties minder innovatief zijn dan organisaties in een perfecte concurrentie en sneller geneigd zijn alleen oppervlakkige aspecten van hun producten aan te passen aan de wensen van het publiek.¹¹ De reden hiervoor is dat ze financieel zo min mogelijk risico willen lopen. Bedrijven in een oligopolie hoeven geen grote experimentele veranderingen aan hun producten door te voeren, aangezien zij één van de weinige zijn die de producten aanbieden. Het publiek koopt de producten toch wel. Het hoofddoel van deze organisaties is winst maken. Beslissingen over de culturele inhoud van producten en de talenten die deze mogen ontwikkelen worden, volgens Crane, vooral aangestuurd door het top management. In haar boek citeert zij Thurston die zegt dat er uitgeverijen van romans bestaan met een hiërarchische structuur van drie M's aan de top; managers, marketeers en mannen. Schrijvers krijgen van deze uitgeverijen specifieke richtlijnen over het plot, de karakters en de lengte van het boek.¹² Hiermee doelt Thurston op een uitgeverij in Amerika van romantische romans, die bestemd zijn voor vrouwen. Dit werkt soms in het nadeel van de uitgeverij, aangezien volgens Thurston deze managers frequent verkeerde beslissingen maken. Het komt voor dat managers de aanwezige consumenteninformatie over behoeften van de lezers negeren of misvatten. In paragraaf 2.3.2 wordt de Nederlandse situatie op de uitgeversmarkt geschetst.

⁹ Peterson en Berger (1975), *Cycles in Symbolic Production*.

¹⁰ Diana Crane (1992), *The Production of Culture*.

¹¹ Diana Crane (1992), *The Production of Culture*, p.50.

¹² Diana Crane (1992), *The Production of Culture*, p.69.

2.3 Schakels in het schrijversproces

2.3.1 Schrijvers

De eerste schakel in het proces waarin het boek tot stand komt, is de schrijver zelf. De daadwerkelijke creatie van een boek ligt in handen van de schrijver. Daarnaast vervult de eventuele vertaler ook een belangrijke rol in de creatie van een boek. De vertaler scheidt als ware een nieuw werk door een bestaand werk te vertalen.¹³ Het schrijven van boeken is doorgaans een eenzame bezigheid, die pas financiële vruchten afwerpt bij succes. Ondanks het risico om afgewezen te worden en de kleine kans om status te bereiken blijven schrijvers manuscripten produceren. Hierdoor ontstaat een overaanbod van manuscripten. Schrijvers zijn in grote mate afhankelijk van uitgeverijen. Dit zijn de organisaties die het produceren en exploiteren van boeken op zich nemen. Sommige schrijvers geven hun werk in eigen beheer uit. Zonder tussenkomst van een uitgever wordt het boek dan gedrukt en aangeboden aan de boekhandel. Dit vindt echter maar op zeer kleine schaal plaats.¹⁴

Dat schrijvers zelf invloed hebben op hun succes laat Susanne Janssen in het artikel '*Side-roads to success*' zien. Janssen schrijft daarin dat een schrijver niet zo zeer iemand is die schrijft, maar iemand die als schrijver wordt erkend.¹⁵ De belangrijkste erkenning is die van de uitgever. Deze partij moet de schrijver erkennen en het manuscript willen uitbrengen. Daarnaast kan de erkenning van de media volgen. Of de media aandacht besteden aan een schrijver en diens boek zegt veel over het succes van deze schrijver. Want met alleen een boek op de markt uitbrengen, is de schrijver er nog niet. Slechts een klein deel van alle schrijvers wordt succesvol en krijgt media-aandacht. Het zijn de schrijvers die naast het publiceren van boeken ook op andere fronten actief zijn, die volgens Janssen grotere kans hebben om media-aandacht te krijgen. Zij onderscheidt drie voornaamste vormen van activiteiten. Allereerst het publiceren van creatief werk via andere kanalen dan boeken. Met deze kanalen doelt Janssen op literaire tijdschriften en festivals. Deze kanalen zijn interessant voor schrijvers, aangezien deze met name door literaire professionals worden gebruikt. Hiermee kan de interesse worden gewekt van andere schrijvers, critici, uitgeverijen en andere experts. Daarnaast bestaan er de zogenaamde reflecterende activiteiten. Hierbij kan gedacht worden aan het geven van interviews, het houden van gastcolleges en het deelnemen aan literaire debatten. Deze activiteiten zijn niet alleen belangrijk om in de aandacht te komen van de media en het publiek, maar ook bij het neerzetten van een imago van de schrijver met zijn of haar ideeën en

¹³ Inge Visser (2003), *De boekenindustrie in beweging*, p.8.

¹⁴ Inge Visser (2003), *De boekenindustrie in beweging*, p.8.

¹⁵ Susanne Janssen (1998), *Side-roads to success*, p.267.

opvattingen. Tot slot benoemt Janssen activiteiten die bijdragen aan de schrijver en zijn sociaal kapitaal. Hiermee wordt gedoeld op het gehele netwerk van relaties met wederzijdse kennis en erkenning die schrijvers opbouwen. Activiteiten zoals het participeren in een literaire jury, deelname aan het redactionele bestuur van een literair tijdschrift of het adviseren van uitgeverijen. Deze activiteiten helpen om relaties met relevante tussenpersonen op te bouwen in de boekenindustrie. Deze drie beschreven vormen van activiteiten geven schrijvers de gelegenheid hun eigen succes enigszins te sturen. Het schrijven van een boek maakt iemand een schrijver, deze andere activiteiten zorgen voor een bevestiging van deze status en kan leiden tot een vergrote kans op (h)erkenning van andere deelnemers binnen de boekenindustrie.¹⁶

2.3.2 Uitgeverijen

De schrijver levert zijn of haar manuscript aan een uitgever. De uitgever is voor de schrijver een zeer belangrijke schakel als toegang tot de boekenmarkt. De uitgever is de producent van het boek, investeert geld en neemt risico's vanwege de onzekere vraag naar boeken op de markt. Binnen de uitgeverij wordt de tekst van het manuscript bewerkt, gecorrigeerd en wordt gezorgd voor redactionele begeleiding. Vervolgens maakt de uitgever de inhoud openbaar door het uit te geven. Om de exploitatie van boeken zo succesvol mogelijk te laten verlopen, zorgt de uitgever voor de marketing en de promotie van de boeken.¹⁷

In 2000 waren er volgens cijfers van het CBS in Nederland 1.160 uitgevers actief met het publiceren van algemene, wetenschappelijke en schoolboeken.¹⁸ Dit betreft zowel breed opererende concerns als eenpersoonszaken die zich richten op een niche van de boekenmarkt. Veel van de Nederlandse uitgevers zijn klein: ruim de helft (55%) heeft geen werknemers in dienst. Gemiddeld over alle uitgevers bedroeg de omzet in 1999 bijna 0,8 miljoen euro per uitgever. Niet alle geregistreerde uitgevers houden zich in dezelfde mate bezig met het uitgeven van boeken. Er zijn bedrijven die het uitgeven als nevenactiviteit zien. Bedrijven die het uitgeversvak als hoofdactiviteit uitoefenen, zijn veelal geregistreerd door de KVB (Koninklijke Vereniging van het Boekenvak). In 2000 waren dat er 500. In uitgeversconcerns zijn verschillende uitgevers ondergebracht. De Nederlandse markt wordt gedomineerd door drie concerns: PCM Algemene boeken, WPG Uitgevers BV en Veen, Bosch en Keuning. De uitgeverij van Nicci French, Ambo Anthos, is ondergebracht bij Veen, Bosch en Keuning.

¹⁶ Susanne Janssen (1998), *Side-roads to success*, p.271.

¹⁷ Inge Visser (2003), *De boekenindustrie in beweging*, p.9.

¹⁸ SCP (2002), *Boek en Markt*, p.67.

Diana Crane schrijft over de Amerikaanse uitgeversindustrie, dat deze gesegmenteerd is. Er bestaat een kleine groep van grote bedrijven die proberen een groot publiek te bereiken en een grote groep van bedrijven die juist kleine groepen publiek zoeken.¹⁹ Uitgeverijen van bijvoorbeeld proza en poëzie zijn er niet op uit om een groot publiek te bereiken, maar juist die geselecteerde en geïnteresseerde groep. Crane signaleert twee ontwikkelingen in de uitgeverswereld. De grote uitgeverijen groeien uit tot conglomeraten door kleinere uitgeverijen op te kopen. Tegelijkertijd ontstaan er veel kleine uitgeverijen die boeken uit brengen voor steeds kleiner wordende publieksgroepen. De grote conglomeraten ondernemen dezelfde stappen als hun tegenhangers in de muziek- en filmindustrie. Zij leggen steeds meer nadruk op de bestseller, die een steeds grotere promotiecampagne krijgt. Er wordt gebruik gemaakt van 'tie-ins', waarbij wordt een boek omgezet in een film of een spel om de verkoop van het boek te promoten en vice versa. Zelfs bij de distributie van boeken is er sprake van een oligopolie, die voor een beperkter aanbod in de rekken van de boekhandelaren zorgt, aangezien deze alleen bestsellers en boeken met een groot publiek willen verkopen. Hier wordt in paragraaf 2.3.3 dieper op ingegaan.

De kleine uitgeverijen richten zich op kleinere markten of op een minder aantal titels, aangezien zij niet kunnen concurreren met de grote conglomeraten. Als deze kleine uitgeverijen zich wel op dezelfde markt als de conglomeraten zouden gaan begeven, kunnen deze grote moeilijkheden hebben om toegang te verkrijgen tot de boekwinkels, die hun aandacht alleen richten op de bekende schrijvers.

Toch geeft Crane aan dat het benaderen van de boekenmarkt op een zelfde wijze als andere culturele markten zijn grenzen kent. De boekenindustrie is namelijk een afwijkende markt. De lezersinteresse van het publiek zijn uiterst divers en het veranderen van de interesses van het publiek bezorgt de boekenindustrie turbulente periodes.²⁰

2.3.3 *Boekhandelaren*

De boekhandel is aan het veranderen. Thomas Whiteside merkte dit ruim 25 jaar geleden al op.²¹ Hij beschrijft in zijn boek 'The Blockbuster complex' dat de belangrijkste ontwikkeling in de boekindustrie de opmerkelijke groei van de grote boekwinkelketens is. Deze grote ketens hebben zich voornamelijk gevestigd in grote winkelcentra en druk bezochte gebieden. De ketens kenmerken zich door

¹⁹ Diana Crane (1992), *The Production of Culture*, p.64.

²⁰ Diana Crane (1992), *The Production of Culture*, p.65.

²¹ Thomas Whiteside (1980), *The Blockbuster complex*.

snelle voorraadverkoop, een geautomatiseerd systeem en inkopen op grote schaal. Ook in Nederland zijn boekverkopers in de afgelopen vijftien jaar clusters gaan vormen. De voornaamste reden hiervoor is dat ze op grote schaal boeken in kunnen kopen en hierdoor hogere kortingen krijgen.²²

Er is sprake van een daling van het aantal zelfstandige boekhandels. Dit is niet het gevolg van een prijzenoorlog waarbij de grote boekwinkelketens bewust de kleine zelfstandige boekhandels weg concurreren, maar komt doordat de grote boekwinkelketens meer korting op de aanschafprijs krijgen dan de kleine zelfstandige boekwinkels. Dit heeft te maken met de omvang van de inkoop, maar zorgt er desondanks voor dat de prijzen van de boeken in de kleine winkels hoger liggen en de verkoop daardoor lager is.

In de Verenigde Staten hebben de afgelopen tientallen jaren deze grote boekwinkelketens een steeds groter marktaandeel in handen gekregen. Eind 1979 hadden de twee grootste ketens een derde van de totale verkoop in heel Amerika in handen.²³ Terwijl de kleine zelfstandige boekwinkels in 1958 nog 72% van de boekenverkoop in handen hadden, is dat in 1980 minder dan 40%.

De hele stijl van de boekwinkels is volgens Whiteside veranderd. De traditionele warboel, gedempt licht, de langzaam bladerende boekenliefhebbers en de attente eigenaar zijn vervangen door felle verlichting, fel gekleurde displays, vakkenvullers als personeel en georganiseerde rekken die allen tot doel hebben de bezoeker zoveel mogelijk te laten kopen. Dit blijkt in Nederland ook steeds meer het geval te zijn. Den Hartog citeert in zijn artikel Peter Brinkers van De Bijenkorf: 'Ik zie mijn winkels als theaters, waar de spotlights telkens op andere kunstenaars staan.'²⁴ Brinkers beweert dat hij er zeker van is dat door middel van winkelinrichting de bezoeker met minimaal één aankoop de deur uit gaat en dan nog het liefst een aankoop die binnen het actiethema van de maand valt. Een andere ontwikkeling die Whiteside signaleert is dat de relatie tussen de boekwinkelketens en uitgeverijen is veranderd. De boekwinkelketens hebben een actieve rol gekregen en de twee partijen zijn meer gaan samenwerken. De boekwinkels kunnen aangeven wat waarschijnlijk verkoopt en wat niet. De boekwinkels hebben een grote invloed op de populariteit van het boek. De boekhandelaren kunnen meer macht op de uitgeverijen uitoefenen, aangezien het aanbod veel groter is dan de ruimte in de winkel. De handelaren vragen om meer korting, speciale verkoopacties en retourrecht en de uitgeverys moeten zwichten. Als uitgeverijen met hun boek een zichtbare plaats in de boekwinkel willen, moeten ze daar in Amerika al hoge bedragen voor betalen. Corine Vloet beschrijft

²² Hans den Hartog Jager (1996), *Ze zullen vechten om een plaats naast de kassa*, p.3.

²³ Thomas Whiteside (1980), *The Blockbuster complex*, p.41.

²⁴ Hans den Hartog Jager (1996), *Ze zullen vechten om een plaats naast de kassa*, p.4.

in een artikel zelfs dat voor de status als 'boek van de week' of 'boek van de maand' een bedrag moet worden neergelegd.²⁵ In de bekende boekhandelketen Barnes & Noble uit de Verenigde Staten kost de titel 'aanbevolen boek' 1500 dollar voor twee of drie maanden.²⁶ In Nederland was dit nog niet het geval, maar uit het artikel van Den Hartog blijkt dat de AKO-boekhandels daar ook naar neigen. AKO heeft een nieuwe winkelformule ingevoerd die gebaseerd is op een klein assortiment met een hoge actualiteitswaarde. Een hoge omzetsnelheid wordt belangrijker. Dit is een ontwikkeling die al eerder in de Verenigde Staten gaande is, maar nu ook naar Nederland is overgewaaid. In beide landen geldt de regel dat als een titel niet verkoopt deze vervangen moet worden door de nieuwste 'actuele' titel die zich aandient.

Door de Koninklijke Vereniging van het Boekenvak (KVB) zijn 1555 boekhandels erkend in Nederland per januari 2004. Hiervan zijn 1192 hoofdbedrijven, 336 filialen en 27 kiosken.²⁷ De KVB is een overkoepelende vereniging voor het boekenvak, die opkomt voor de belangen van erkende boekverkopers, uitgevers, grossiers, importeurs en boekenclubs. Naast de boekhandels bestaat er in Nederland één boekenclub, de ECI. Door middel van een lidmaatschap bij de club kan men profiteren van gunstige prijzen. Hier staat tegenover dat men verplicht is een aantal keer per jaar een boek af te nemen. Daarnaast bestaan er in 2004 ook 1336 detaillisten die boeken verkopen, zoals de Albert Hein, V&D en de Bijenkorf. Dit aantal is sinds 2000 meer dan verdubbeld, terwijl het aantal boekhandels langzaam aan het dalen is. Op steeds meer ongebruikelijke plaatsen kan men boeken verkrijgen, zoals bij de drogist of het benzinestation.

2.3.4 *Media*

Het succes van boeken is ook afhankelijk van de aandacht in de media. In dit theoretisch kader en het onderzoek richt ik mij op dagbladen en laat de andere media buiten beschouwing. Van oorsprong zijn dagbladen opinieleiders wat betreft boeken. Susanne Janssen bespreekt in haar proefschrift functies van de literaire kritiek binnen nieuws- en dagbladen. De literaire kritiek in dagbladen vertegenwoordigt niet alleen een vorm van receptie, maar heeft tevens een bemiddelende rol. Zij brengt teksten onder de aandacht van potentiële lezers en van instanties die een brugfunctie vervullen tussen teksten en publiek, zoals de boekhandel, het bibliotheekwezen en het literatuuronderwijs. Daarenboven heeft de literatuurkritiek nog een derde, cruciale functie namelijk die van producent

²⁵ Corine Vloet (2002), Hype dit!

²⁶ Hans den Hartog Jager (1996), Ze zullen vechten om een plaats naast de kassa, p.2.

²⁷ Jaarverslag KVB 2004, p. 18

van symbolische waarde.²⁸ Dat wil zeggen dat zij een beeld vormen over de eigenschappen en kwaliteit van boeken en schrijvers. Dit komt overeen met de symbolische waarde die eerder in dit hoofdstuk is beschreven, gebaseerd op Frank de Glas (2003). Media-aandacht in dagbladen kan een grote invloed hebben op het succes van schrijvers.

Een (positieve) recensie in een (serieus) dagblad is een teken van succes voor schrijvers. De dagbladen laten zich in de keuze uit het enorme aanbod van boeken leiden door eerdere recensies en successen. Als de aandacht voor nieuw uitgekomen werk ontbreekt, dan dreigt dit al snel in de vergetelheid te raken.²⁹ Het is voor nieuwe schrijvers moeilijk de aandacht van recensenten te krijgen. Als een schrijver eerder vooral negatieve recensies heeft gekregen, kan dit het wederom verkrijgen van media-aandacht bemoeilijken. Janssen schrijft hierover in haar proefschrift *'In het licht van de kritiek'* dat recensenten als professionele beoordelaars van literatuur de bevoegdheid hebben eigenschappen en kwaliteit aan boeken toe te kennen. Zij zijn gerechtigd om over een boek te zeggen: 'dit is goed' of 'dit is interessant' en het aldus te legitimeren als een literair waardevol werk. Ook kunnen ze deze legitimering aan een werk onthouden, door er geen of sterk negatief gerichte aandacht aan te schenken.³⁰

Janssen schrijft verder dat eerder onderzoek liet zien dat critici bijval weten te verwerven voor de eigenschappen en kwaliteit die zij aan teksten toekennen of eraan ontzeggen door ze buiten beschouwing te laten. De keuzen en uitspraken van de kritiek bepalen mede of een literaire uitgever een beginnend auteur de ruimte geeft om een oeuvre op te bouwen (Janssen 1985) en hoe deze de volgende publicaties van een auteur afficheert (Tielebier-Langescheidt 1983).³¹ De kritiek heeft ook invloed op de boekhandel en op het literaire onderwijs. Zij bepalen op basis van de kritiek of een boek in het assortiment wordt opgenomen en of een boek deel van het literaire onderwijs gaat uitmaken. De bijval voor de keuzes en uitspraken van de kritiek geeft aan, dat zij van andere partijen het recht krijgt om te bepalen wat literatuur is en waarom dit zo is. Deze legitimeringsbevoegdheid is, volgens Janssen, de uitkomst van een langdurig proces, waarin de literatuurkritiek is uitgegroeid tot een relatief autonome institutie voor de meningsvorming over literatuur.

Nel van Dijk plaatst de rol van de kunstcritici in perspectief in een recent onderzoek naar het netwerk dat het succes van het boek *The Secret*

²⁸ Susanne Janssen (1994), *In het licht van de kritiek*, p.19.

²⁹ Susanne Janssen (1994), *In het licht van de kritiek*, p.11.

³⁰ Susanne Janssen (1994), *In het licht van de kritiek*, p.11.

³¹ Susanne Janssen (1994), *In het licht van de kritiek*, p.20.

History(1993) van Donna Tartt heeft beïnvloed.³² De studie naar *The Secret History* liet zien dat de culturele nieuwsafdelingen van de serieuze dagbladen het literaire veld niet meer domineren, maar dat dit vandaag de dag wordt gedomineerd door commerciële bewegingen. De aandacht van de serieuze pers is één van vele manieren om het nieuws van een nieuwe titel te verspreiden.

Ongeacht de mate van afhankelijkheid en autonomie van kunstcritici, spelen de media een rol spelen in de totstandkoming van een succes in de kunst- en cultuurwereld. Er bestaan zowel voor- en nadelen van deze rol van de media. Een voordeel van de actieve rol van de media bij de totstandkoming van een succes is voor zowel de kunstenaar als de consument dat het culturele product snel bekendheid krijgt. Voor de kunstenaar is dit goed voor de verkoop. Voor de consument is het prettig om snel op de hoogte te zijn van nieuwe producten op de markt. De consument hoeft hier minder moeite voor te doen. Voorheen moest de consument naar specifieke plekken om informatie over culturele producten naar wens te krijgen, tegenwoordig komt deze informatie veel gemakkelijker naar de consument toe. Een nadeel van de rol van de media bij de totstandkoming van een succes in de kunst- en cultuurwereld is dat kwaliteit een steeds minder belangrijke rol lijkt te gaan spelen. Tegenwoordig lijken andere zaken een rol te gaan spelen in het beslissingsproces of een product een succes wordt. Zo beschrijft Corine Vloet in een artikel dat een boek aan een bepaald profiel moet voldoen om kans te maken een succes te worden. Het boek is dik, bezit een zeker minimum aan leesbaarheid en kan worden samengevat in een of twee zinnen. Het is niet al te origineel van stijl of opzet en kan wellicht bij een bepaald genre worden ondergebracht.³³ In de kunst- en cultuurwereld golden altijd al conventies en regels, maar deze betroffen voornamelijk de inhoudelijke kwaliteit. Tegenwoordig is het profiel van de kunstenaar zelf van grote invloed op het succes van een cultureel product. Vloet beschrijft het ideale schrijverprofiel als jong, aantrekkelijk, een beetje hip, liefst multicultureel of bekend in de media. Zo heeft de Nederlandse mediabekendheid Daphne Dekkers nu al een aantal boeken over het ouderschap op haar naam staan en zijn de kinderboeken van Madonna onder andere zo succesvol door het sterke imago van de popster. Een tweede nadeel van de grote rol van de media is dat de media niet altijd kritisch en onafhankelijk zijn. Vasterman beschrijft in zijn boek een case over de Bijlmerramp.³⁴ Ondanks dat dit geen product uit de kunst- en cultuurwereld is, demonstreert deze case wel duidelijk dat de media onkritisch, afhankelijk en beïnvloedbaar kan zijn. In de nasleep van de Bijlmerramp, die van 1992 tot 1999

³² Nel van Dijk (2006) 'The Bestseller System in Comperative Research', p.16

³³ Corine Vloet (2002), Hype dit!, p.2.

³⁴ Peter Vasterman (2004), Mediahype, p. 246-250.

duurde, heeft de media meerdere malen foutieve berichten gepubliceerd. Opvallend was dat de verschillende kranten elkaar volgden in deze berichtgeving. Met deze berichten hebben de media voor onnodige paniecreacties gezorgd. In de kunst- en cultuurwereld is dezelfde soort consensusvorming te herkennen. Als er in de media meerdere positieve berichten verschijnen over een boek, zal er niet snel meer een negatief oordeel worden gepubliceerd.

2.4 Classificatie

De gezamenlijke activiteiten van critici bepalen welke schrijvers en werken in een gegeven periode tot de literatuur worden gerekend en welke plaats ze binnen de literaire rangorde verwerven. Zonder hun optreden, met andere woorden, zonder de tussenkomst van commentatoren die publiekelijk de literaire waarde van een boek benoemen, is er wel een boek, maar nog geen literatuur. Nu ligt het repertoire van literaire werken niet eens en voor altijd vast, evenmin als hun hiërarchisering naar kwaliteit.³⁵ Detectives en thrillers werden jarenlang door kunstcritici als lectuur beschouwd, sinds de laatste veertig jaar lijkt dit genre te zijn opgewaardeerd.³⁶ Zo krijgen de detectives en thrillers steeds meer aandacht in de media en zijn er officiële prijzen in de wereld geroepen binnen dit genre. Het Genootschap van Nederlandstalige Misdaadauteurs geeft sinds 1986 jaarlijks 'De Gouden Strop' uit aan de beste Nederlandstalige Misdaadroman.³⁷ Ditzelfde genootschap stelde in 1997 de Schaduwprijs in voor de beste spannende debuutroman in de Nederlandse taal om aankomende schrijvers in het genre te stimuleren.³⁸ Daarnaast organiseerde Crimezone in 2003 voor de eerste keer de 'Beste Thriller van het Jaar' verkiezing voor thrillerfans. Crimezone is een website voor en door thrillerfans met als doel informatie te bieden over dit specifieke genre. De prijs die in deze verkiezing te winnen valt is 'De Zilveren Vingerafdruk', wat tevens de eerste publieksprijs is voor het spannende boek in Nederland en België.³⁹ In datzelfde jaar is de GNM Meesterprijs in het leven geroepen, die uitgereikt wordt aan mensen die in de loop der jaren een uitzonderlijke prestatie hebben geleverd in de Nederlandstalige Misdaadliteratuur.⁴⁰ De toename van prijzen binnen dit genre is een vorm van institutionalisering die de opwaardering van dit eens minder legitieme genre weergeeft.

Er is een algemene tendens te herkennen. De oorspronkelijke lage cultuur stijgt steeds meer in de richting van hoge cultuur. Als voorbeeld kan genoemd worden

³⁵ Susanne Janssen (1994), In het licht van de kritiek, p.20.

³⁶ Susanne Janssen (2005), Het soortelijk gewicht in een open samenleving, p.9.

³⁷ Literaire prijzen. Bron: Website letterkundigmuseum, netmasters08.netmasters.nl/letterkm/index.php

³⁸ Schaduwprijs. Bron: <http://www.crime.nl/prijzen/schaduwprijs.html>

³⁹ Zilveren Vingerafdruk. Bron: <http://www.crime.nl/prijzen/zilverenvingerafdruk.html>

⁴⁰ GNM Meesterprijs. Bron: <http://www.crime.nl/dossiers/baantjer-tex.html>

dat tegenwoordig niet alleen schilderkunst, maar ook graffiti door steeds meer mensen als kunst wordt ervaren. Susanne Janssen geeft in haar oratie *Het soortelijk gewicht van kunst in een open samenleving* vier veranderingen in de classificatie van cultuur.⁴¹ Deze zijn gebaseerd op de dimensies van het culturele classificatiesystemen van Paul DiMaggio.

Allereerst is er een afname van hiërarchische verschillen. De afstand tussen de traditionele, hogere kunsten en voorheen minder legitiem geachte cultuurvormen is een stuk kleiner geworden. Janssen omschrijft dit als een proces van onthiërarchisering. De opwaardering van deze minder legitieme cultuurvormen valt onder meer af te lezen aan de toegenomen aandacht voor de genoemde cultuurvormen in de dag- en weekbladpers, de uitbreiding van de steun die ze van overheidswege ontvangen en de grotere ruimte die ze krijgen toebedeeld in het voortgezet en hoger onderwijs. Een voorbeeld van een cultuurvorm waarbij dit het geval is, is de film. De dag- en weekbladpers hebben aparte katernen waarin films worden besproken en aangekondigd. Via onder andere Het Filmfonds krijgen producenten financiële steun van de overheid in de vorm van subsidies. Het ontstaan van films wordt in de geschiedenislessen op scholen besproken en er bestaan specifieke beroepsopleidingen voor filmproducenten. Dit toont aan dat film een meer erkende cultuurvorm is geworden.

Ten tweede betoogt Janssen dat er sprake is van een groeiende differentiatie binnen het culturele veld. Er zijn binnen de bestaande kunstvormen vertakkingen ontstaan, die voor nieuwe vormen hebben gezorgd. Uit de schilderkunst is sinds de jaren zeventig 'graffiti-kunst' vertakt. De ooit geheel illegale manier van het bespuiten van muren wordt nu steeds meer gewaardeerd. Steden geven legale graffiti-plaatsen vrij en het overgebleven stuk van de Berlijnse muur is door honderden kunstenaars met graffiti-kunst bewerkt. Bekende graffiti-kunstenaars zijn Keith Haring en Jean-Michel Basquiat.⁴² Daarnaast hebben de minder legitieme kunstvormen zich in toenemende mate institutioneel georganiseerd. Een voorbeeld hiervan is het hierboven beschreven thrillergenre. Dit genre beschikt sinds 1980 over een eigen legitimeringsinstantie in de vorm van de *VW Detective en Thrillergids*. Ook de hierboven beschreven prijzen 'De Gouden Strop', 'Schaduwprijs', 'GNM Meesterprijs' en 'De Zilveren Vingerafdruk' zijn aspecten die dit specifieke genre institutionaliseren.

Ten derde is er een verlies aan universaliteit. De consensus over de aard en kwaliteit van cultuuruitingen is afgenomen. Onder het publiek valt een groeiende segmentering waar te nemen. Zo ontstaan er steeds meer 'special interest'

⁴¹ Susanne Janssen (2005), *Het soortelijk gewicht in een open samenleving*, p.9.

⁴² Graffiti-kunst. Bron: http://nl.wikipedia.org/wiki/Graffiti#Graffiti_als_kunstvorm

groepen die een heel specifieke kunstvoorkeur hebben en weinig of geen boodschap hebben aan andere vormen van cultuur. Dit verlies aan universaliteit is deels het gevolg van de politiek-emancipatorische strijd die sinds de jaren zestig in Nederland en andere westerse landen werd gevoerd tegen de culturele orde. Deze kwam decennialang onder vuur te liggen van opeenvolgende kritische bewegingen, die protesteerden tegen de culturele achterstelling van bepaalde groepen. Daarnaast geeft Janssen aan dat ontwikkelingen binnen het wetenschappelijke veld ervoor hebben gezorgd dat er een grotere diversiteit is aan kunst- en literaturopvattingen en een afnemend geloof in het bestaan van vaste culturele ijkpunten. Hierdoor is het steeds minder duidelijk welke cultuurvormen in het onderwijs aandacht dienen te krijgen. Janssen geeft hierbij het Nederlandse literatuuronderwijs als voorbeeld. Daar zijn steeds weer terugkerende discussies over de inhoud van leeslijsten en de boeken die iedereen gelezen zou moeten hebben.

Tot slot vermindert de afgrenzingssterkte tussen genres. De afgrenzingssterkte valt onder meer af te lezen aan de mate waarin kunstproducenten en consumenten scheidslijnen tussen genres plegen te respecteren en protest aantekenen tegen grensoverschrijdingen. Kunstenaars zijn minder gebonden aan genreconventies. Zo wordt ballet op housemuziek gewaardeerd, terwijl dit voorheen nog voor een sterke afkeer had gezorgd. Niet alleen kunstenaars maar ook kunstconsumenten trekken zich steeds minder van de genreconventies aan. Het is volkomen normaal om op één avond een klassiek concert te bezoeken, een CD van Bløf te luisteren, een boek van Gerard Reve te lezen en in slaap te vallen met een actiefilm op SBS6. Een persoon die bijvoorbeeld de bovenstaande voorkeuren combineert, wordt door Janssen omschreven als een culturele omnivoor. In haar oratie beschrijft ze onder andere onderzoeken van Peterson en Simkus (1992), Kern (1996) en Bryson (1996; 1997) die laten zien dat met name jongere generaties hoger opgeleiden steeds minder vaak een exclusieve voorliefde voor traditionele hoger cultuuruitingen manifesteren en zich in toenemende mate geïnteresseerd tonen in populaire cultuur.⁴³

Als drijvende krachten achter de veranderingen in classificatie wijst Janssen een aantal maatschappelijke processen aan die zich samen laten vatten als een toegenomen 'openheid' van de samenleving.⁴⁴ Deze processen worden hieronder beknopt beschreven.

Allereerst is de naoorlogse welvaartstijging uitgemond in een expansie van de mogelijkheden voor cultuurconsumptie en vrijetijdsbesteding. De grotere vraag

⁴³ Susanne Janssen (2005), Het soortelijk gewicht in een open samenleving, p.16.

⁴⁴ Susanne Janssen (2005), Het soortelijk gewicht in een open samenleving, p.20-28.

naar kunst en cultuur resulteerde vervolgens in een groeiend aanbod. Het aanbod kon groeien doordat steeds meer mensen, na het volgen van een relevante opleiding, zich als kunstproducent vestigden. Kunst ontwikkelde zich hierdoor tot een zelfstandige sector met opleidingen, organisaties, regels en een eigen afstemming tussen overheid en particuliere sector. De traditionele 'hoge cultuur' raakte in een steeds scherpere concurrentiestrijd met de 'lage cultuur' om de aandacht van de consument. Producenten en instellingen in het culturele veld zijn gaandeweg steeds meer marktgericht gaan opereren om die verscherpte concurrentie het hoofd te kunnen bieden.

Daarnaast heeft de democratisering van onderwijs en de toegenomen sociale mobiliteit de classificatie van kunst en cultuur beïnvloed. De groep binnen de bevolking die de traditionele hoge cultuur met de papelepel heeft ingegoten gekregen is geslonken, terwijl een groeiend aantal hoger opgeleiden van huis uit vooral vertrouwd is met populaire cultuuruitingen. In het hedendaagse onderwijs wordt niet alleen aandacht besteed aan hogere kunsten, maar scholieren wordt juist bijgebracht zowel hoge als lage kunst te waarderen.

Tot slot geeft Janssen aan dat de processen van emancipatie, individualisering en onthierarchisering voor meer keuzevrijheid hebben gezorgd. Keuzevrijheid in werk, opleiding, geloof, gezin en ook kunst en cultuur.

Door deze ontwikkelingen en processen is de classificatie van kunst en cultuur veranderd. Dit impliceert niet dat de klassieke kunsten tegenwoordig geen speciale status meer genieten.⁴⁵ Het is eerder zo dat de populaire kunsten een opwaardering hebben ondergaan.

Als er vervolgens met dit verhaal in het achterhoofd naar het literaire veld wordt gekeken, is er een verschil tussen literatuur en lectuur te herkennen. Literatuur wordt beschouwd als hoge kunst en lectuur als lage kunst, maar waar de scheidingslijn zich bevindt is steeds lastiger te bepalen. Dit is in de praktijk terug te vinden bij het genre 'literaire thriller'. Thriller werd lang als een minder legitieme kunstvorm ervaren. De naam van dit 'nieuwe' genre doet al suggereren dat de boeken niet tot literatuur maar ook niet tot lectuur behoren. Het is niet duidelijk te bepalen waar de scheidingslijn en dus het genre 'literaire thriller' zich bevinden.

2.5 'Gatekeepers'

Binnen het literaire veld, waarvan verschillende instituties zijn besproken, bevinden zich ook 'tussen-schakels'. Dit zijn tussenpersonen die de toegang verlenen naar de volgende schakel, deze worden gatekeepers genoemd.

⁴⁵ Susanne Janssen (2005), Het soortelijk gewicht in een open samenleving, p.31.

'Gatekeepers' zijn de portieren tussen het product en het publiek. Crane beschrijft dit als een 'multistage process', dat uit twee lagen bestaat.⁴⁶ De eerste laag bestaat uit de acceptatie van een cultureel product door een organisatie om deze te gaan ontwerpen en/of verspreiden. De tweede laag heeft te maken met de evaluatie van het culturele product door een groep 'gatekeepers' die vaak de toegang tot de markt verschaffen.

Bij boeken bestaat de eerste laag van 'gatekeepers' uit literaire agenten. Deze agenten vervullen een adviserende rol voor uitgeverijen en zijn voor schrijvers dus een handige manier om bij een uitgeverij binnen te komen. In tegenstelling tot de Verenigde Staten en Groot-Britannie zijn literair agenten een zeldzaam verschijnsel in Nederland. In het buitenland hebben deze literaire agenten een belangrijke functie in het zoekproces naar manuscripten. In Nederland ligt deze functie veel meer bij de uitgeverij zelf. Mogelijke verklaringen voor het minimale aantal literaire agenten in Nederland is het kleine taalgebied waarbinnen de agent kan opereren.⁴⁷ Het Angelsaksische taal gebied is vele malen groter. De uitgeverijen in Nederland zijn dus zelf ook 'gatekeepers'. Zij bepalen naar aanleiding van het manuscript wat zij krijgen toegestuurd of zij dit als boek zullen gaan uitgeven.

De tweede laag wordt gevormd door de media die door middel van recensies een oordeel vormen over het boek. Zoals in de paragraaf 'media' al is beschreven, vervullen media belangrijke functies. Als een boek slechte recensies krijgt, wordt er vanuit gegaan dat de lezers minder snel geneigd zullen zijn dit boek aan te schaffen.

2.6 Conclusie

Het theoretisch kader heeft tot doel gehad antwoord te geven op de volgende deelvraag: *Welke factoren zijn van invloed op het succes van schrijvers?*

Hierop kan geantwoord worden dat iedere schakel binnen het literaire veld invloed heeft op het succes van de schrijver.

Allereerst is er de factor 'kwaliteit' van de schrijver zelf die een rol speelt bij het succes. Een boek moet uiteraard wel van zodanige kwaliteit zijn, dat de overige partijen zaken willen doen en het boek willen lezen. De schrijver kan zelf door actief te zijn op andere fronten invloed uitoefenen op zijn succes. Door bijvoorbeeld werk te publiceren in literaire tijdschriften, het geven van interviews en te participeren in een literaire jury zorgt de schrijver ervoor dat hij meer

⁴⁶ Diana Crane, *The production of Culture*, 1992, p.70.

⁴⁷ Inge Visser, *De boekenindustrie in beweging*, 2003, p.18.

bekendheid verkrijgt bij diverse partijen. De 'activiteit' van de schrijver is dus ook een bepalende factor.

Daarnaast heeft de uitgeverij een grote invloed, aangezien deze op basis van het manuscript bepaalt of het boek wordt uitgegeven. De uitgever heeft de factor 'beschikbaarheid' in handen en een grote invloed op de marketing- en promotieactiviteiten die er rondom een boek worden ontplooid.

Vervolgens is de boekhandel een steeds grotere rol toe te schrijven. Deze partij heeft invloed op de factor 'toegankelijkheid'. De boekhandel bepaalt tegenwoordig zelf welke boeken er op de planken komen te staan. Voor de populairste plaatsen in een winkel worden tegenwoordig flinke geldbedragen gevraagd. Het tempo van de circulatie van boeken is ook verhoogd. Als een boek niet verkoopt, wordt die sneller uit het assortiment gehaald.

De media heeft een belangrijke rol in de factor 'publiciteit'. Kunstcritici brengen niet alleen het boek onder de aandacht van potentiële lezers en de distributiekkanalen maar zij bepalen welke schrijvers en boeken tot de literatuur worden gerekend en welke plaats binnen de literaire rangorde ze verwerven.

De media hebben dus invloed op de factor 'classificatie'. Kunstcritici hebben de legitimeringsbevoegdheid om te bepalen wat literatuur is en waarom dit zo is. De classificatie als literatuur of als lectuur kan van invloed zijn op het succes van het betreffende boek. In de loop der jaren zijn de grenzen tussen deze genres aan het vervagen. Dit zorgt onder andere voor een toenemende differentiatie binnen het culturele veld.

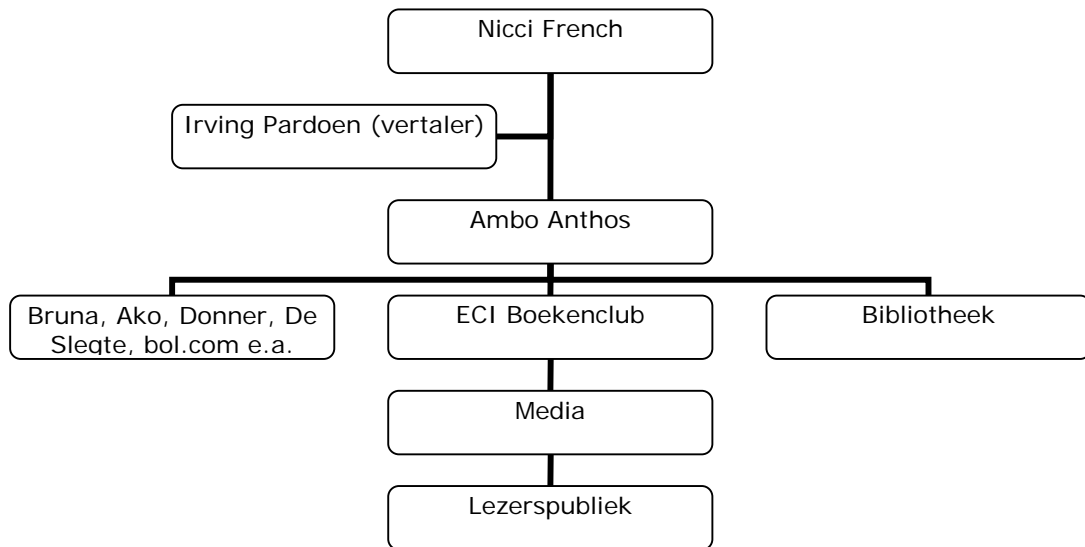
De bovenstaande zes factoren zorgen samen voor het succes van schrijvers. Hierbij zijn alle factoren van belang en staan in verband met elkaar. Een schrijver komt door kwaliteit en activiteit onder de aandacht van de uitgeverij en media. Een boekhandel bepaalt op basis van de beschikbaarheid en publiciteit of deze het boek in de verkoop neemt. De classificatie wordt bepaald door de kwaliteit van de schrijver en de publiciteit van de critici. Het is voor een schrijver bijna niet mogelijk om alleen met de factor 'kwaliteit' een succesvol schrijver te worden.

3 Nicci French

3.1 Inleiding

Het schema van het literaire veld uit hoofdstuk twee kan voor de casus Nicci French worden ingevuld. In dit hoofdstuk wordt een beschrijving gegeven van Nicci French. De personen, de boeken, de uitgeverij en het genre literaire thriller komen aan bod.

Fig. 3.1 Schema van het literaire veld voor Nicci French

In hoofdstuk twee is beschreven dat schrijvers zelf ook invloed op het succes kunnen uitoefenen, onder andere met reflecterende activiteiten. Nicci French houdt zich met deze activiteiten bezig door meerdere malen op de televisie te verschijnen. Zo was zij bereid Ivo Niehe bij haar thuis in Suffolk uit te nodigen voor een interview in de Nederlandse TV-show. Ook geeft zij interviews in kranten en tijdschriften. Daarnaast worden er signeersessies op touw gezet bij de verschijning van een nieuw boek. Deze activiteiten zijn niet alleen belangrijk om in de aandacht van media en publiek te komen, maar ook bij het neerzetten van een imago.

3.2 Personen

Achter de naam Nicci French gaat een schrijversduo schuil. Dit schrijversduo wordt gevormd door het echtpaar Nicci Gerrard en Sean French.

Nicci Gerrard is geboren in 1958 in Worcestershire. Zij studeerde Engelse literatuur aan de Universiteit van Oxford. Tijdens haar eerste baan werkte ze met kinderen met emotionele problemen in Sheffield. In de jaren tachtig gaf ze les in

Engelse Literatuur in Sheffield, London en Los Angeles. Daarnaast heeft zij een tijdschrift voor vrouwen opgezet en werkte ze als freelancer voor diverse tijdschriften. Nicci Gerrard kreeg twee kinderen uit een eerder huwelijk. In 1989 ging ze werken als redacteur bij de 'New Statesman', een Brits links politiek tijdschrift dat wekelijks wordt uitgebracht. Hier leerde ze Sean French kennen.⁴⁸ Vanaf 1990 is Nicci werkzaam bij 'The Observer'.⁴⁹ 'The Observer' is een zondagskrant uit Groot-Brittannië met een liberale en sociaal democratische invalshoek. Het is een zusterkrant van het dagblad 'The Guardian'.⁵⁰ Naast de boeken die zij samen met Sean French schrijft, heeft Nicci zelf ook een drietal boeken uitgebracht; *De Onderstroom* (2003), *het Voorbijgaan* (2004), *Soham: het verhaal achter een gruweldaad* (2005) en *In het maanlicht* (2006).⁵¹

Sean French is geboren in 1959 in Bristol. Hij studeerde ook Engelse Literatuur in Oxford in dezelfde tijd als Nicci Gerrard dat deed. Zij kenden elkaar niet in die tijd. In 1981 won hij een wedstrijd uitgeschreven door het tijdschrift Vogue voor het schrijven van een verhaal. In de periode 1981- 1989 had hij diverse banen. Zo schreef hij als theatercriticus, werkte bij de Sunday Times als recensent van televisieprogramma's en schreef over films in de Marie Claire. In de jaren '90 publiceerde hij twee romans: *The Imaginary Monkey* (1993) en *The Dreamer of Dreams* (1995). Ook verschenen van hem non-fictie boeken zoals de biografieën van *Jane Fonda* (1997) en *Brigitte Bardot* (1995). Van 1987 tot eind 2000 schreef hij columns in de New Statesman.⁵² Sean French bracht in Nederland in 2005 het boek *Dit is het begin* (2005) uit.

Nicci en Sean zijn in oktober 1990 getrouwd. Samen hebben ze twee dochters gekregen. In 1999 zijn ze naar Suffolk verhuisd. Een dorpje dat net iets meer dan 100 kilometer ten noorden van London ligt.

Het echtpaar heeft in Nederland tweemaal *De Zilveren Vingerafdruk* gewonnen met de boeken *De Bewoonde Wereld* (2002) en *De Verborgene Glimlach* (2003) in respectievelijk 2002 en 2003.

3.3 Boeken

- Geheugenspel; 336 blz.

Versijning: 1997

Vertaling Gideon den Tex

- Het veilige huis; 320 blz.

Versijning: 1998

⁴⁸ *Carrière Nicci Gerrard*. Bron: boeken.rubriek.nl

⁴⁹ *Personen achter Nicci French*. Bron: www.niccifrench.nl

⁵⁰ The Observer. Bron: en.wikipedia.org

⁵¹ *Nicci Gerrard op de boekenplank* Bron: boekenplank.nl

⁵² *Carrière Sean French*. Bron: boeken.rubriek.nl

- Vertaling Gideon den Tex
- Bezeten van mij; 320 blz.
Verschijning: 1999
Vertaling Molly van Gelder en Gideon den Tex
 - Onderhuids; 352 blz.
Verschijning: 2000
Vertaling Molly van Gelder en Eelco Vijzelaar
 - De Rode Kamer; 352 blz.
Verschijning: 2001
Vertaling Molly van Gelder en Eelco Vijzelaar
 - De Bewoonde Wereld; 320 blz.
Verschijning: 2002
Vertaling Molly van Gelder en Eelco Vijzelaar
 - Verlies; 56 blz. (Geschenkboek Maand van het Spannende Boek)
Verschijning: 2002
Vertaling Molly van Gelder en Eelco Vijzelaar
 - De verborgen glimlach; 320 blz.
Verschijning: 2003
Vertaling Molly van Gelder en Eelco Vijzelaar
 - De mensen die weg gingen; 48 blz.
Verschijning: 2003
Vertaling Molly van Gelder en Eelco Vijzelaar
 - Vang me als ik val; 304 blz.
Verschijning: 2005
Vertaling Molly van Gelder en Eelco Vijzelaar
 - Verhalenbundel van Verlies en de mensen die weg gingen; 184 blz.
Verschijning: 2006
Vertaling Molly van Gelder en Eelco Vijzelaar
 - Verloren; 320 blz.
Verschijning: 2006
Vertaling Irving Pardoën

Er zijn twee boeken van Nicci French verfilmd. De film *Killing me softly* is gebaseerd op het boek *Bezeten van mij* (1999). Daarnaast is het boek *Onderhuids* (2000) verfilmd tot *Beneath my skin*. New Line Cinema heeft de

filmrechten van het boek *De bewoonde wereld* (2002) verworven. De film *Land of Living* wordt in 2008 verwacht.⁵³

De foto's op de omslagen van de boeken van Nicci French in Nederland zijn gemaakt door fotografen van de firma Trevillion. Deze fotografen hebben gedurende een aantal maanden foto's gemaakt van standbeelden op tientallen Europese kerkhoven.⁵⁴ De kaften van de boeken zijn in ieder land verschillend. De afbeeldingen hieronder demonstreren dit verschil.

Nederlandse kaft:

Franse kaft:

Duitse kaft:

Engelse kaft:

3.4 Uitgeverij⁵⁵

De boeken van Nicci French maken deel uit van de literaire thriller-reeks van Anthos. Sinds 1996 vormt Uitgeverij Anthos samen met Uitgeverij Ambo Ambo|Anthos uitgevers.

Naast de reeks 'Literaire thrillers' bestaat het fonds van Anthos uit literaire fictie, met name afkomstig van Angelsaksische taalgebieden, en kwaliteits non-fictie. Bekende Nederlandse auteurs zijn onder andere Saskia Noort, Simone van der Vlugt en Elvin Post. Tot de internationale stal behoren onder andere Jonathan Safran Foer, Nicci French, Bret Easton Ellis, Toby Litt, TC Boyle, Richard Flanagan, Michael Palin en Karin Fossum.

Uitgeverij Ambo werd ruim 40 jaar geleden opgericht en heeft in de loop der tijd een reputatie opgebouwd op het gebied van Europese literatuur, psychologie, mens & maatschappij en de klassieke werken. Bekende auteurs zijn Yvonne Keuls, Joep Dohmen, Hans Achterhuis en Rutger Claassen. Internationaal bekende auteurs zijn o.a. Milan Kundera, Per Olov Enquist, António Lobo Antunes, Alberto Manguel, Wilhelm Schmid, John Gray en Martha Nussbaum. Tot Ambo Anthos uitgevers behoort ook het pockethuis Flamingo. Naast de boeken van bovengenoemde auteurs zijn er ook Flamingo Pockets verschenen van Ethan

⁵³ *De bewoonde wereld* verfilmd! Bron: www.niccifrench.nl

⁵⁴ *Aladin* Bron: bibliotheek.rotterdam.nl

⁵⁵ *Uitgeverij* Bron: niccifrench.nl

Hawke, Sue Townsend en Bret Easton Ellis. Ambo Anthos uitgevers is onderdeel van de Veen Bosch & Keuning Uitgevers groep.

3.5 Literaire thriller-genre

Op donderdag 1 juni 2006 vierde uitgeverij Ambo Anthos het tienjarig bestaan van het genre literaire thriller. Nicci Gerrard en Sean French waren de eregasten op dit feest. Zij zijn met de publicatie van het Geheugenspel in 1997 de koplopers van dit genre. Dit genre heeft in Nederland tegenwoordig een eigen website; literairethrillers.nl. Deze website toont 156 boeken door Ambo Anthos uitgebracht, die onder het genre literaire thriller worden geplaatst. Het schrijversduo heeft zelf niet bewust hun boeken onder dit genre geplaatst. Sean French zegt hierover: *'Als je aan het schrijven bent, weet je nooit voor wie dat uiteindelijk is. Maar de ontvangst in Nederland is altijd heel warm. Wij hebben de literaire thriller niet uitgevonden, maar wij zijn heel blij met het succes. Het is een erkenning voor onze aanpak. In zekere zin heeft de literaire thriller ons uit het getto van de whodunit gered.'*⁵⁶

Dit citaat van Sean French lijkt aan te tonen dat de auteur niet heeft bepaald dat de boeken onder dit 'nieuwe' genre vallen. De uitgeverij heeft deze boeken uitgebracht onder deze benaming, waarbij de auteur Nicci French, de lezers, de media en de andere auteurs dit genre overnamen. De boeken van Nicci French verschillen van thrillers, bijvoorbeeld die van de auteur Baantjer, doordat er naast spanning ook emoties van de personages in het verhaal worden uitgediept. De redactie van de website *Literair Nederland* schrijft over dit genre *'Voorheen waren thrillers en detectives vooral mannenboeken. Veel actie, weinig sfeer en karakterschetsen. De literaire thriller voorzag in een behoefte. Het zijn in feite spannende boeken voor vrouwen.'*⁵⁷ Buiten beschouwing latend of dit daadwerkelijk het geval is, lijkt de uitgeverij met de benaming van dit genre een gat in de markt te hebben ontdekt. Dit wordt onder andere aangetoond doordat na het succes van Nicci French het ene na het andere boek onder deze noemer op de markt wordt gebracht. Of de boeken daadwerkelijk literaire aspecten bevatten kan ik in dit onderzoek niet aantonen, maar dat het vanuit de uitgeverij een slim marketingconcept is geweest, lijkt wel het geval te zijn. Het feit dat Nicci French in interviews aangeeft 'grenzen te verleggen' en dat de benaming van hun boeken een 'erkenning van het werk is' laat zien dat de auteur zelf ook een bijdrage levert aan de beeldvorming.

⁵⁶ Nicci French eregast op Literair Thrillerfeest Bron: niccifrench.nl

⁵⁷ Van de Redactie. Bron: literairnederland.nl

4 Nicci French in de Media

Dagbladenonderzoek

4.1 Inleiding

Nu er een beeld is geschetst van de wereld van schrijvers en het specifieke schrijverduo Nicci French, zijn we aangekomen bij het onderzoek. Er is een analyse uitgevoerd naar de media-aandacht voor Nicci French in Nederlandse landelijke dagbladen. De deelvraag die aan dit onderzoek en hoofdstuk vooraf gaat, luidt: *Is er een patroon in de media-aandacht voor Nicci French te ontdekken?* Door middel van een analyse van verschillende variabelen wordt er getracht hier een antwoord op te geven.

Uit de bespreking van de verschillende schakels binnen het literaire veld is gebleken dat de schakels elkaar onderling beïnvloeden en dat alle schakels invloed hebben op het succes van Nicci French.

De dagbladen laten zich in de keuze uit het enorme aanbod van boeken leiden door eerdere recensies en successen. Als de aandacht voor nieuw uitgekomen werk ontbreekt, dan dreigt dit al snel in de vergetelheid te raken.⁵⁸ Nicci French is vanaf het begin van haar carrière succesvol. Zij kan dus bouwen op eerdere successen. De media zullen dus ook sneller geneigd zijn aandacht te besteden aan een nieuw boek van Nicci French dan aan een onbekende schrijver. Daarnaast is uit hoofdstuk drie gebleken dat de schrijfster actief bezig is om onder de aandacht van de pers en lezers te komen door het geven van interviews en organiseren van signeertournees. De hypothese die hierop kan worden gebaseerd, luidt:

- De media-aandacht voor Nicci French is in de loop der jaren gegroeid.

4.2 Onderzoek

4.2.1 Onderzoekseenheid

De analyse van de media-aandacht van Nicci French wordt uitgevoerd in vier grote Nederlandse dagbladen. Er is gekozen voor twee serieuze dagbladen en twee populaire dagbladen, om zo te onderzoeken of er verschillen zijn te ontdekken in de wijze waarop er aandacht aan Nicci French wordt besteed. Het *NRC Handelsblad* en de *Volkscrant* zijn de twee geselecteerde serieuze dagbladen. Het *Algemeen Dagblad* en de *Telegraaf* zijn de twee te analyseren populaire dagbladen. Er is gekozen voor deze vier dagbladen aangezien dit de grootste dagbladen van Nederland zijn, volgens het Instituut voor Media Auditing

⁵⁸ Susanne Janssen (1994), In het licht van de kritiek, p.11

(HOI).⁵⁹ Er is specifiek voor dagbladen gekozen, omdat dit medium van oudsher een oordeelvormende rol speelt bij culturele producten.

Het *Algemeen Dagblad* is een landelijk dagblad met een oplage van 331.000 exemplaren.⁶⁰ *De Telegraaf* is de grootste Nederlandstalige krant met een oplage van 802.500 exemplaren. Het dagblad is een populair nieuwsblad en staat bekend om zijn uitgebreide verslaggeving op het gebied van financiën en sport, zijnde De Financiële Telegraaf en Telesport.⁶¹ Het *NRC Handelsblad* is een avondkrant. De oplage van het NRC Handelsblad heeft zich gestabiliseerd rond de 270.000 exemplaren.⁶² De *Volkskrant* is een landelijk dagblad met een oplage van 332.000 dagbladen per dag.⁶³

4.2.2 Onderzoeksopzet

De methoden die in dit onderzoek gehanteerd worden om antwoord te geven op de probleemstelling zijn een kwantitatieve analyse en een inhoudsanalyse. In de kwantitatieve analyse wordt een aantal variabelen onderzocht. Allereerst wordt er gekeken naar de soort aandacht. Nicci French kan namelijk in een recensie, artikel, kort bericht, interview, vermelding in een radio- en tv-gids, achtergrondartikel, of bestsellernotering aandacht krijgen. Hieronder worden de definities van deze verschillende aandachtsvormen gegeven.

- Er is sprake van een *recensie* als er een kritische beschouwing en beoordeling wordt gegeven van het culturele product.
- Een *artikel* is een nieuwsbericht.
- Er wordt gesproken van een *kort bericht* als er sprake is van een korte vermelding van slecht enkele regels.
- Een *interview* is een verslag van een vraaggesprek. In dagbladen wordt dit verslag vooraf gegaan door een inleidend stuk over de persoon of personen die worden geïnterviewd.
- *Vermelding in een radio- en tv-gids*: alle vier de geselecteerde dagbladen hebben dagelijks een katern waarin de radio en televisie programmering wordt weergegeven in de vorm van een radio- en tv-gids.
- Een *achtergrondartikel* geeft meer diepgaande achtergrondinformatie over een specifiek onderwerp.
- Een *bestsellernotering* omvat de top 10 lijstjes, die dagbladen publiceren waarin de tien best verkochte boeken in volgorde worden genoemd.

⁵⁹ Oplage_binbui_titels_2005 Bron: www.hoi-online.nl

⁶⁰ AMNDLD Bron: Lexis Nexis

⁶¹ DETELE Bron: Lexis Nexis

⁶² NRCBLD Bron: Lexis Nexis

⁶³ VOLKRT Bron: Lexis Nexis

Binnen deze zeven vormen van aandacht is er onderscheid te maken tussen wel of geen redactionele aandacht. Bij de bestsellerlijstjes en radio- en tv-gids programmering bepaalt de redactie niet zelf welk cultureel product aandacht krijgt. Bij de andere vormen is dat wel het geval.

Er wordt in dit onderzoek een onderscheid gemaakt tussen primaire en secundaire aandacht. Er is sprake van primaire aandacht als de aandacht Nicci French of haar boeken betreft. Er wordt gesproken over secundaire aandacht als het schrijversduo in bijvoorbeeld een artikel genoemd wordt, maar het geen 'hoofditem' in dat artikel is. De twee vormen waarvan hierboven is bepaald dat het niet om redactionele aandacht gaat, worden in dit onderzoek als secundaire aandacht beschouwd.

Daarnaast wordt het oordeel van de aandacht geanalyseerd. Hierbij wordt er gekeken of een bericht een positieve, neutrale of negatieve toon heeft. Aangezien er niet altijd sprake hoeft te zijn van een geheel positief of negatief oordeel, wordt er gebruik gemaakt van vijf waardeoordelen: positief, overwegend positief, neutraal, overwegend negatief en negatief. Als er in een artikel meer positieve dan negatieve oordelen worden gegeven, wordt er gesproken van overwegend positief. Deze variabele is aan een interbeoordelaarsbetrouwbaarheidstoets onderlegd. Alle primaire berichten zijn door een tweede persoon van een oordeel voorzien en tevens verwerkt in het statistische programma. Door middel van de Cohen's Kappa toets kan worden bepaald of de resultaten betrouwbaar zijn.

Indien aanwezig en zo mogelijk wordt ook de naam en het geslacht van de auteur van het bericht genoteerd.

Vervolgens wordt de omvang van de aandacht geanalyseerd. Hierbij wordt er gekeken naar het aantal woorden van het bericht. Indien er sprake is van primaire aandacht betreft dit de totale omvang van bijvoorbeeld het artikel. Bij secundaire aandacht wordt er gekeken naar de hoeveelheid tekst die er aan Nicci French wordt besteed.

Tot slot worden er elementen geselecteerd waaraan de berichten in de dagbladen aandacht besteden. Dit onderdeel bevat de inhoudsanalyse. Elementen kunnen de inhoud van de boeken, het huwelijk van het schrijversduo, de personen Nicci Gerrard en Sean French of de schrijfwijze zijn. Deze elementen zijn vervolgens onder te verdelen in twee thema's, namelijk *leven* of *werk*. Doel van dit gedeelte van de analyse is om te bestuderen of dagbladen meer aandacht aan het persoonlijke leven van Nicci French besteden of aan haar boeken. De resultaten worden in hoofdstuk 5 beschreven.

De gegevens uit de analyse worden met de statistische programma's SPSS en Excel verwerkt.

4.2.3 Onderzoeksperiode

Het eerste boek van Nicci French verscheen in Nederland begin 1997. Om een chronologisch verloop in de media-aandacht te ontdekken, wordt alle media-aandacht geanalyseerd van twee maanden voor het uitbrengen van het eerste boek tot en met twee maanden na het uitkomen van het op dit moment laatste boek "Verloren". De onderzoeksperiode loopt dus van 1 januari 1997 tot 1 mei 2006.

4.2.4 Dataverzameling

De media-aandacht wordt onderzocht door gebruik te maken van de databank Lexis Nexis. Deze interactieve databank bevat onder andere recente archieven van de Nederlandse dagbladen. Van de periode 1 januari 1997 tot 1 mei 2006 is met behulp van Lexis Nexis alle media-aandacht verzameld die aan Nicci French en haar boeken werden besteed. Dit kan een recensie zijn of een kleine vermelding in een artikel. Iedere vermelding wordt in dit onderzoek als media-aandacht aangemerkt.

Algemeen Dagblad's digitale archief bij Lexis Nexis start op 4 november 1991. De *Telegraaf* begint haar archief op 2 januari 1999. Aangezien de onderzoeksperiode voor dit onderzoek start op 1 januari 1997, is er contact geweest met de afdeling documentatie van de *Telegraaf*. Deze bevestigde dat het eerste artikel waarin de naam Nicci French wordt genoemd op 3 november 2000 in het dagblad is verschenen. Hierdoor vormt dit dus geen probleem voor het verdere onderzoek. Het NRC Handelsblad is digitaal bij Lexis Nexis sinds 8 januari 1990. En tot slot is de *Volkskrant* vanaf 2 januari 1995 digitaal te vinden.

Bij het zoeken via Lexis Nexis is altijd dezelfde zoek term gebruikt, namelijk "Nicci French". Ter controle is er ook een tweede zoekronde uitgevoerd met alleen de term "Nicci". De extra documenten die bij deze zoekopdracht naar boven kwamen, hadden niets met Nicci French te maken. Er kan dus vanuit worden gegaan dat de zoekterm "Nicci French" voor alle media-aandacht zorgt die aan het schrijversduo is besteed.

Aangezien er was geconstateerd dat niet alle recensies in Lexis Nexis werden terug gevonden, zijn de gegevens aangevuld met het recensiearchief van de uitgeverij Ambo Anthos. De omissie kwam boven tafel door verwijzingen in berichten naar voornamelijk recensies, die vervolgens niet in Lexis Nexis te vinden waren.

4.3 Resultaten

In het beschrijven van de resultaten wordt gesproken over 'berichten'. Bij het kopje 'soort aandacht' wordt vervolgens uitgesplitst of er sprake is van bijvoorbeeld een recensie of artikel.

Verspreid over de vier landelijke dagbladen wordt in totaal 223 keer aandacht besteed aan Nicci French en haar boeken in de periode 1 januari 1997 tot 1 mei 2006. Tabel 4.1 geeft de verdeling van deze artikelen weer over de vier dagbladen. Dit laat zien dat het *Algemeen Dagblad* met 86 berichten de meeste media-aandacht besteedt aan Nicci French. Hierop volgt het *NRC Handelsblad* met 57 berichten en de *Volkscrant* en de *Telegraaf* met respectievelijk 44 en 36 berichten.

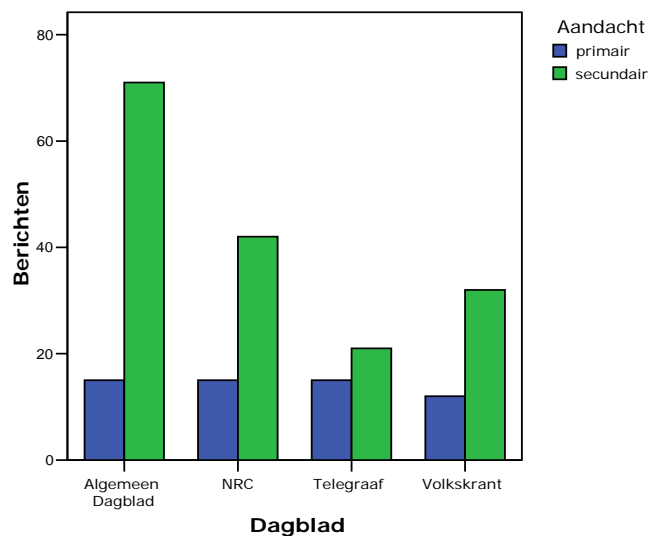
Tabel 4.1 Aantal berichten per dagblad

Dagbladen	Frequentie	Percentage
Algemeen Dagblad	86	38.6
Telegraaf	36	16.1
NRC	57	25.6
Volkscrant	44	19.7
Totaal	223	100

4.3.1 Primaire en secundaire aandacht

Van de 223 berichten besteden er 57 primair aandacht aan Nicci French. Dit is 26% van de berichten. Figuur 4.1 laat de verdeling van de primaire en secundaire aandacht per dagblad zien.

Fig. 4.1 Primaire of secundaire aandacht per dagblad

Alle vier de dagbladen hebben een meerderheid aan secundaire berichten. Het grootste verschil is te zien bij het *Algemeen Dagblad*. De verdeling bij dit dagblad is 82% secundair en 18% primair. Het *NRC Handelsblad* en de *Volkscrant* hebben allebei een verdeling van circa 72% secundair en 28% primair. Bij de *Telegraaf* liggen de aantallen het dichtste bij elkaar met 58% secundaire en 42% primaire berichten. Als alleen gekeken wordt naar de primaire aandacht valt op dat dit bij alle vier de dagbladen ongeveer op één lijn zit. De rest van de analyse zal alleen berusten op de primaire berichten. Tabel 4.2 geeft de aantallen van deze berichten per dagblad weer.

Tabel 4.2 Primaire berichten per dagblad

	Primaire berichten
Algemeen Dagblad	15
NRC	15
Telegraaf	15
Volkscrant	12
Totaal	57

4.3.2 Omvang

Het *NRC Handelsblad* besteedt met 8057 het meeste aantal woorden aan Nicci French. Als er naar het gemiddelde aantal woorden wordt gekeken per bericht besteden de serieuze pers de meeste woorden aan Nicci French. Het *NRC Handelsblad* en de *Volkscrant* besteden gemiddeld respectievelijk 537 en 478 woorden per bericht. De populaire dagbladen zitten met het gemiddeld aantal woorden op 302 per bericht voor het *Algemeen Dagblad* en 288 van de *Telegraaf*.

Tabel 4.3 Aantal woorden primaire berichten

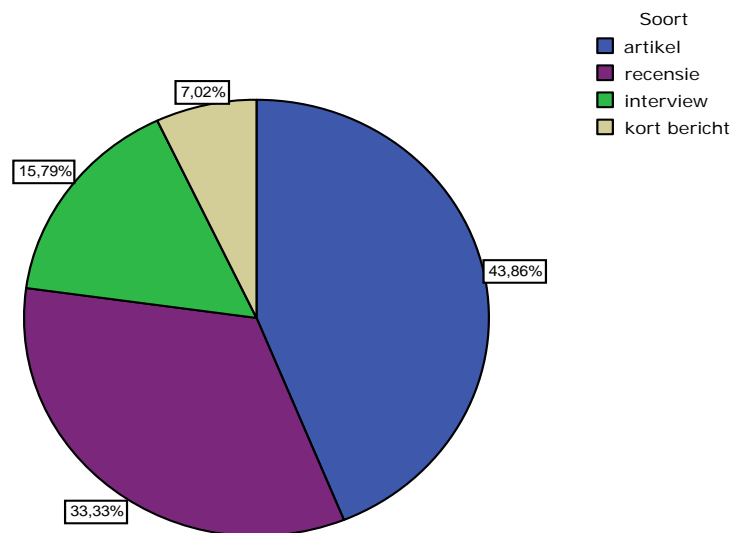
Dagbladen	Aantal woorden	Gemiddeld per artikel
Algemeen Dagblad	4536	302
Telegraaf	4322	288
NRC	8065	537
Volkscrant	5739	478

Het langste bericht met 2142 woorden en het kortste bericht van twaalf woorden bevinden zich beide in het *NRC Handelsblad*.

4.3.3 Soort aandacht

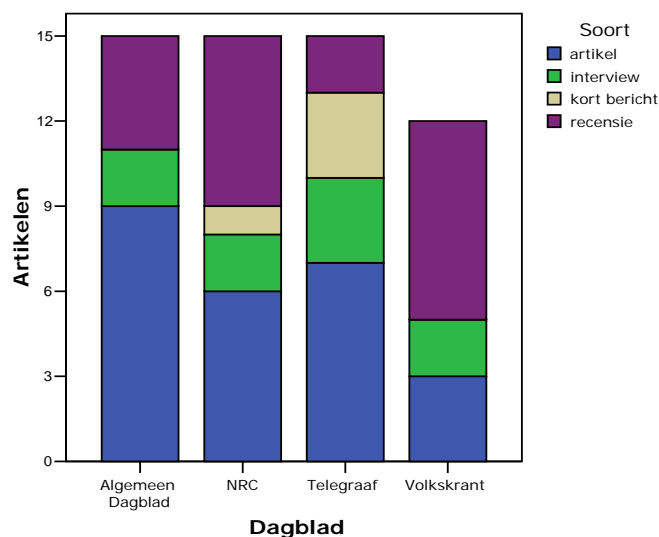
Uit de analyse van de primaire berichten zijn vier soorten media-aandacht in de dagbladen naar voren gekomen. Dit zijn artikelen, recensies, interviews en korte berichten. De overige vormen komen alleen in de vorm van secundaire aandacht voor. Om een algemeen beeld te krijgen, geeft figuur 4.2 een verdeling weer van deze vormen in alle dagbladen. De cirkeldiagram laat duidelijk zien dat er met name artikelen en recensies zijn geplaatst over Nicci French in de vier landelijk dagbladen. Samen omvatten deze 77% van de totale media aandacht. De volgende 16% wordt besteed aan interviews. Tot slot bestaat 7% van de media-aandacht uit korte berichten.

Fig. 4.2 Verdeling van de soorten aandacht

Als er vervolgens wordt bestudeerd welke vorm het meest frequent in een dagblad voorkomt, blijkt dat bij de *Telegraaf* en het *Algemeen Dagblad* artikelen de overhand hebben. Zo zijn er artikelen geschreven over de signeertournee die Nicci French hield ter promotie van haar boeken, over de enorme populariteit, over de verschijning van een nieuw boek en over nominaties voor prijzen. Recensies hebben juist bij het *NRC Handelsblad* en de *Volkscrant* een meerderheid. Interviews komen bij alle vier de dagbladen in ongeveer een gelijk aantal aan bod. Alleen het *NRC Handelsblad* en de *Telegraaf* hebben ook primaire aandacht besteed in de vorm van korte berichten.

Fig.4.3 Soort aandacht per dagblad

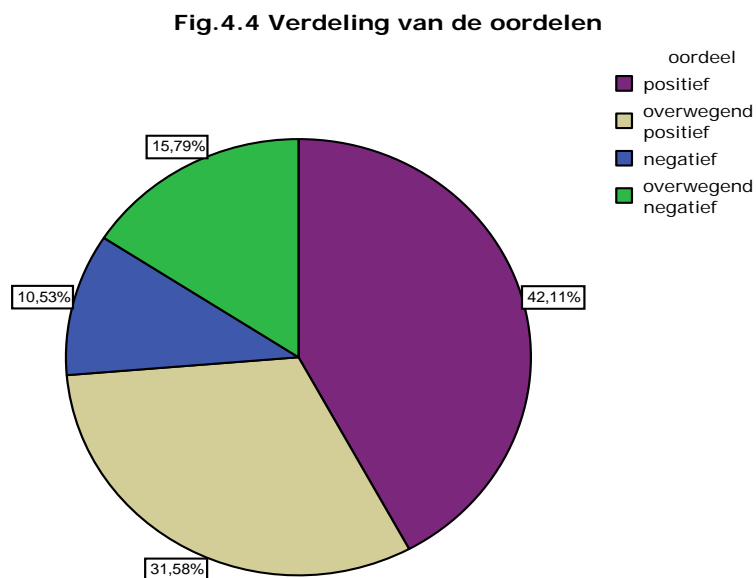
4.3.4 Oordeel

De berichten zijn ook geanalyseerd naar het oordeel dat over Nicci French en haar boeken wordt gegeven. Het gaat hierbij expliciet om een oordeel van de auteur van het bericht. De inhoud van het bericht kan positief zijn, maar zolang er geen oordeel wordt gegeven is het een neutraal bericht. Een oordeel van een journalist wordt officieel, volgens de eerder beschreven definities, alleen in recensies gegeven. Er bestaan echter in de data van dit onderzoek twee uitzonderingen. Zo wordt er in een interview in de *Telegraaf* en in een artikel in de *Volkskrant* wel een oordeel over de boeken van Nicci French gegeven. Het interview schrijft in een inleidend stukje onder andere: "Het Britse schrijversduo Nicci French dankt een groot deel van zijn succes aan de wijze waarop het in de huid van zijn hoofdpersonen kan kruipen. De manier waarop Sean French en Nicci Gerrard erin zijn geslaagd Holly's gang naar de waanzin levensecht te beschrijven, is onnavolgbaar." Daarnaast beschrijft het artikel dat één van de boeken van Nicci French in een paperback-versie is uitgebracht. In dit artikel wordt met de volgende regel een oordeel geveld: 'Het verhaal zit listig in elkaar en is mooi geschreven'.

De analyse van deze variabele is aan een interbeoordelaarsbetrouwbaarheidstoets onderlegd. Alle primaire berichten zijn door een tweede persoon van een oordeel voorzien en deze gegevens zijn tevens verwerkt in het statistische programma. Door middel van de Cohen's Kappa toets kan worden bepaald of de resultaten betrouwbaar zijn. Als de beoordelaars in hun beoordeling geheel overeenkomen is Kappa 1. Als er geen overeenstemming is tussen de resultaten van de beoordelaars is Kappa 0.

De Cohen's Kappa is voor deze analyse: 0,89. Dit geeft aan dat de beoordelaars praktisch altijd op dezelfde resultaten zijn uitgekomen en dat de analyse betrouwbaar is.

Figuur 4.4 geeft de verdeling weer van de waardeoordelen van de primaire media-aandacht. Op de twee uitzonderingen na geven alle overige artikelen, interviews en korte berichten geen oordeel en zijn dus neutraal. Figuur 4.4 geeft alleen de weergave van berichten die wel een oordeel over Nicci French vellen. In totaal zijn er 19 oordeelgevende berichten. De meerderheid van de beoordeelde berichten geeft een positief oordeel. Dit is 42%. Daarnaast geeft 32% een overwegend positief oordeel en 16% van de berichten een overwegend negatief oordeel. Slecht 10% geeft een negatief oordeel.

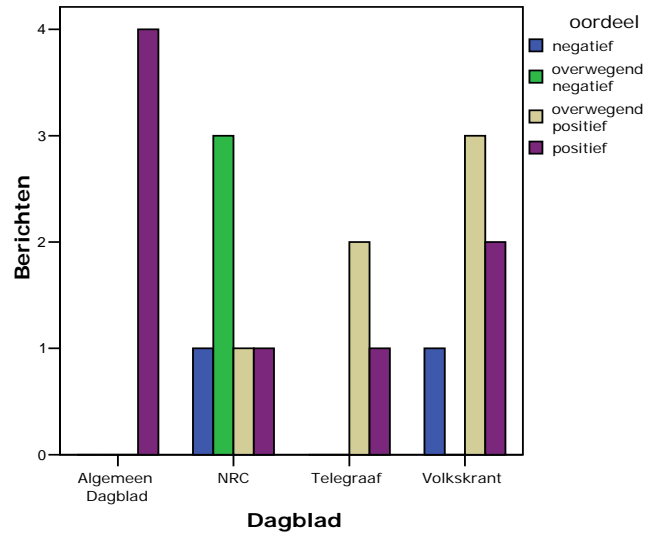

Figuur 4.5 laat de verdeling zien van de verschillende oordelen per dagblad. De populaire dagbladen zijn erg positief gestemd over Nicci French. Het *Algemeen Dagblad* heeft in alle recensies een positief oordeel gegeven. De *Telegraaf* geeft naast volledig positieve ook in 67% van de berichten een overwegend positief oordeel.

De *Volkscrant* en het *NRC Handelsblad* geven slechts in respectievelijk 33% en 17% van de berichten een positief oordeel. Opvallend is dat alleen het *NRC Handelsblad* en de *Volkscrant* negatief en overwegend negatief over de auteur

hebben geschreven. In hoofdstuk 6 van deze thesis wordt er langer stil gestaan bij dit verschil tussen de dagbladen.

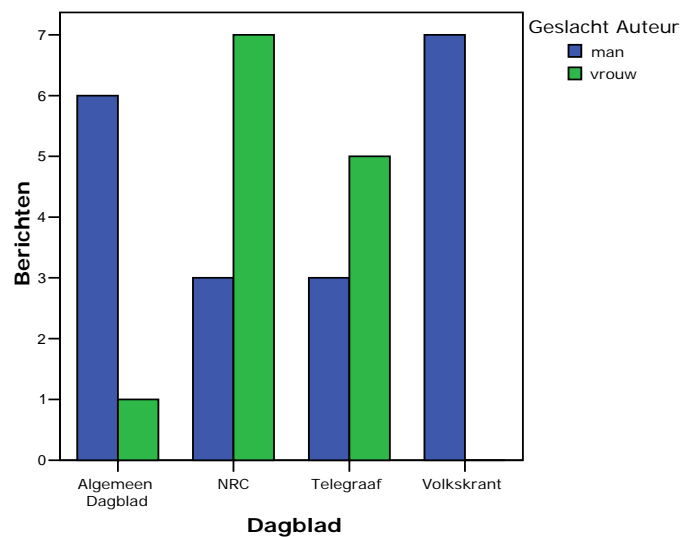
Fig.4.5 Beoordeelde berichten per dagblad

4.3.5 Geslacht auteur

In Lexis Nexis staat niet bij alle berichten vermeld wie de auteur is. Van 32 berichten is het mogelijk het geslacht van de auteur te noteren. Dit is 55% van alle primaire berichten. Van deze 32 berichten is 59% door een mannelijke auteur geschreven. Figuur 6 laat de verdeling bij de afzonderlijke dagbladen zien. De berichten in het *Algemeen Dagblad* en de *Volkskrant* worden gedomineerd door mannen, terwijl het *NRC Handelsblad* en de *Telegraaf* een meerderheid aan vrouwelijke auteurs heeft.

Fig. 4.6 Geslacht auteur van primaire berichten

Van de 19 berichten waarin een oordeel is gegeven over Nicci French is van 15 berichten bekend wie de auteur is. Tabel 4.4 geeft een weergave in percentages van de oordelen per gender. Hiermee kan worden bestudeerd welke oordelen het meeste door welk geslacht gegeven worden.

Tabel 4.4 Verdeling oordelen per gender

	Negatief	Over.neg	Over.pos	Positief
Man	0	1	3	5
Vrouw	1	2	2	1
Totaal	1	3	5	6

Uit de tabel komt naar voren dat meer vrouwen negatief en overwegend negatief over Nicci French schrijven dan mannen. Mannen hebben dan ook de meerderheid in zowel overwegend positieve als positieve oordelen.

4.3.6 Periode

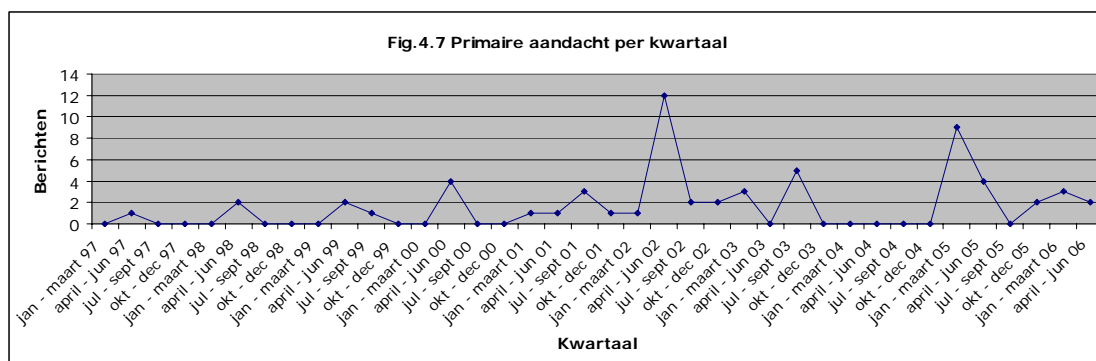
Het eerste moment dat er primaire aandacht aan het schrijverduo wordt besteed in de onderzochte dagbladen is 25 april 1997 in de Volkskrant. Het digitale archief van het NRC Handelsblad liet zien dat op 21 februari 1997 een recensie is verschenen. De inhoud van de recensie werd alleen niet weergegeven. De opmerking die hierbij stond, luidde 'De uitgever heeft geen publicatierecht'. Hierdoor is dit bericht niet als media-aandacht meegerekend. Het NRC Handelsblad is aanwezig in het Lexis Nexis databestand vanaf mei 1998 en het Algemeen Dagblad vanaf juni 1999. De Telegraaf besteedt pas in november 2000 voor het eerst aandacht aan Nicci French.

Tabel 4.5 geeft het aantal primaire berichten per jaar weer. In de tweede kolom staan de boeken die in het betreffende jaar zijn verschenen. De tabel laat zien dat het aantal berichten in de loop der jaren toeneemt. De dip in 2004 is te verklaren door het feit dat Nicci French in dat jaar geen boek heeft uitgegeven. In de andere jaren wel. De vijf berichten in 2006 zijn slechts over de eerste vijf maanden geteld. Vooral in 2002 is er een grote toename in het aantal berichten te ontdekken. In dit jaar bracht Nicci French het boek *De bewoonde wereld* uit. Daarnaast schreef zij in dit jaar voor 'de Maand van het Spannende Boek' het geschenkenboekje, genaamd *Verlies* en is haar boek *Bezeten van mij* in dat jaar verfilmd tot *Killing me Softy*.

Tabel 4.5 Aantal berichten per jaar

	Aantal	Boeken
1997	1	Het geheugenspel
1998	2	Het veilige huis
1999	3	Bezeten van mij
2000	4	Onderhuids
2001	6	De Rode Kamer
2002	17	De Bewoonde Wereld Verlies
2003	8	De Verborgten Glimlach De mensen die weg gingen
2004		
2005	11	Vang me als ik val
2006 – 5m	5	Verloren
Totaal	57	

Figuur 4.7 geeft een weergave van de totale aandacht per kwartalen. Er zijn een paar duidelijke pieken en dalen te zien. In het tweede kwartaal van 2002 is de grootste piek te onderscheiden. Dit is te verklaren om dat de ‘Maand van het Spannende Boek’, waar zoals hierboven geschreven Nicci French het geschenkenboekje voor schreef, altijd in juni valt. Een tweede piek die opvalt, verschijnt in het tweede kwartaal van 2005. In dit kwartaal brengt Nicci French haar achtste thriller uit na een periode van een jaar waarin de schrijfster geen boeken uitbracht.

Tabel 4.6 geeft het aantal berichten per dagblad weer. Hieruit valt op te maken dat het *Algemeen Dagblad* en de *Telegraaf* later aandacht gingen besteden aan Nicci French dan het *NRC Handelsblad* en de *Volkscrant*. Wat bij deze laatste twee dagbladen opvalt, is dat de aandacht een geleidelijk verloop heeft. Het begint met

één bericht per jaar, loopt vervolgens op tot drie tot vijf berichten per jaar en neemt vervolgens weer af tot één bericht per jaar. Terwijl de *Telegraaf* in 2002 voor het eerst primair aandacht besteedt aan Nicci French en wel direct met vijf berichten. Dit dagblad houdt een redelijk constant aantal aan. Ook bij het *Algemeen Dagblad* is geen duidelijke daling te constateren.

Tabel 4.6 Aantal berichten per dagblad per jaar

	AD	NRC	Telegraaf	Volkskrant	Totaal
1997				1	1
1998		1		1	2
1999	1	1		1	3
2000		1		3	4
2001	1	3		2	6
2002	6	5	5	1	17
2003	3	1	2	2	8
2004					
2005	2	3	5	1	11
2006- 5m	2		3		5
					57

4.4 Conclusie

In dit hoofdstuk zijn verschillende variabelen geanalyseerd en beschreven om zo een beeld van de media-aandacht voor Nicci French in vier landelijke dagbladen te geven. De deelvraag die aan dit hoofdstuk vooraf ging, luidt: *Is er een patroon in de media-aandacht te ontdekken?* Hier kan instemmend op geantwoord worden. Er zijn onderlinge verschillen tussen de dagbladen te ontdekken. Deze komen in hoofdstuk zes van deze thesis aan bod. Er zijn ook een aantal gemeenschappelijke kenmerken te ontdekken. Ten eerste is de media-aandacht in de loop van de carrière van Nicci French steeds omvangrijker geworden. In het eerste jaar van haar carrière (1997) besteedden de dagbladen in totaal slechts één bericht aan Nicci French, dit aantal is uitgegroeid tot elf berichten in 2005. Het jaar waarin de meeste aandacht aan Nicci French werd besteed is 2002. Dit jaar was de auteur extra actief, aangezien in 2002 twee boeken zijn uitgebracht en één van haar boeken werd verfilmd. Alle vier de dagbladen hebben meer secundaire dan primaire aandacht aan Nicci French besteed. Het aantal primaire berichten is bij alle vier de dagbladen ongeveer gelijk. Daarnaast zijn er grotendeels positieve en overwegend positieve berichten over Nicci French

verschenen. Als er gekeken wordt naar de omvang van de berichten besteden serieuze pers gemiddeld rond de 500 woorden per bericht en populaire pers rond de 280 woorden. De primaire media-aandacht neemt vier verschillende vormen aan, namelijk als artikelen, interviews, recensies en korte berichten. De overig geselecteerde vormen komen alleen bij secundaire berichten voor.

Het patroon dat in de media-aandacht te ontdekken is, is een duidelijke stijgende lijn aan berichten, als gevolg van het jaarlijks uitbrengen van boeken en de activiteit van de schrijfster. Wanneer Nicci French in een jaar geen boek uitbrengt, wordt er geen media-aandacht aan haar besteed. De voorafgestelde hypothese, *'de media-aandacht voor Nicci French is in de loop der jaren gegroeid'*, is dus juist.

Naast deze kwantitatieve analyse zijn alle berichten ook inhoudelijk bestudeerd. Het volgende hoofdstuk geeft een beschrijving van de elementen waar de dagbladen in de berichten aandacht aan besteden.

5 Inhoud van de media-aandacht

Krantenonderzoek

5.1 Inleiding

Bij het uitvoeren van de analyse is ook naar de inhoud van de berichten gekeken. Hiermee wordt getracht meer informatie te krijgen over hoe de dagbladen over Nicci French schrijven. In deze analyse wordt een antwoord gezocht op de tweede deelvraag die aan deze scriptie ten grondslag ligt; *Aan welke thema's besteden de media aandacht bij bespreking van boeken van Nicci French?* Daarnaast wordt in dit hoofdstuk ook stil gestaan bij hoe de dagbladen over de benaming van het genre als 'literaire thriller' schrijven.

Er is een inhoudsanalyse uitgevoerd om te bestuderen of de populariteit van Nicci French volgens dagbladen wordt bepaald door alleen haar werk of ook door de persoonlijke aspecten. In het theoretisch hoofdstuk kwam naar voren, dat het tegenwoordig niet alleen belangrijk is dat een schrijver goede boeken schrijft, maar ook hoe hij of zij eruit ziet en zich gedraagt. Het leven achter de persoon wordt steeds interessanter gevonden. Deze inhoudsanalyse is uitgevoerd om te bestuderen of deze tendens zichtbaar is in de dagbladen. De hypothese die op basis van de theorie kan worden gesteld:

- De dagbladen zijn in de loop van de carrière steeds meer aandacht aan het persoonlijke leven van Nicci French gaan besteden.

5.2 Onderzoek

Van ieder bericht is geselecteerd aan welke elementen aandacht is besteed. Onder elementen worden inhoudelijke onderwerpen verstaan die in de berichten besproken worden. In de analyse is een onderscheid gemaakt tussen een 'hoofdelement' en 'subelementen', aangezien er vaak meerdere onderwerpen worden behandeld in één bericht. Het onderwerp waar het bericht de voornaamste aandacht aan besteedt, wordt als 'hoofdelement' gekenmerkt. De onderwerpen waar het bericht naast het 'hoofdelement' tevens aandacht aan besteedt, worden als subelementen gelabeld.

In de primaire berichten zijn veertien elementen geselecteerd:

- Aankondiging van een boek
- Aankondiging van een interview
- Classificatie
- Genrebenaming
- Inhoud van het boek

- Kwaliteit van het boek
- Populariteit van Nicci French
- Persoonlijke informatie
- Personages in de boeken
- Portfolio, welke boeken Nicci French allemaal heeft uitgebracht.
- Signeertour
- Schrijfwijze, op welke wijze de boeken tot stand komen.
- Schrijfstijl
- Vertaling van de boeken

Deze veertien elementen zijn onder te verdelen in twee thema's, namelijk leven en werk. Het element 'persoonlijke informatie' valt onder het thema leven. De overige elementen vallen onder het thema werk. Hierbij wordt alleen naar het hoofdelement gekeken. Het kan namelijk het geval zijn dat een bericht als hoofdelement 'schrijfwijze' heeft en als subelement 'inhoud boek' en 'persoonlijke informatie', dan valt het bericht onder het thema werk

Bij niet één bericht gaat de inhoud uitsluitend over het leven van Nicci French. Zoals hierboven al beschreven kan een bericht een hoofdelement en verscheidende subelementen bevatten. Er kan dus wel gekeken worden hoe vaak het element dat onder het thema leven valt als hoofdelement of als subelementen voorkomt.

5.3 Thema's

De analyse wordt weer beperkt tot de primaire artikelen. Tabel 5.1 geeft een schematische weergave van de frequentie van de elementen. De eerste kolom bevat de hoofdelementen. Dit heeft een totaal van 57 elementen, wat overeenkomt met het aantal primaire berichten. Ieder primair bericht heeft een hoofdelement. Daarnaast volgen drie kolommen met subelementen. Sommige berichten hebben slechts één subelement en andere berichten hebben er drie.

Als een bericht naast het hoofdelement ook drie subelementen heeft, is de mate waarin het onderwerp wordt besproken aflopend. Subelement één is dan een onderwerp dat naast het hoofdelement het meest wordt besproken, daarna volgt subelement twee en dan subelement drie.

Het hoofdelement dat het meest frequent voorkomt is de 'inhoud van het boek'. Vervolgens besteden veel berichten aandacht aan de populariteit van de schrijfster.

De meest voorkomende elementen, zowel als hoofd- als subelement, zijn 'inhoud boek', 'kwaliteit boek' en 'populariteit'. Deze elementen vallen onder het thema werk. Hierop volgt 'aankondiging boek' en 'persoonlijke informatie'.

Het element 'persoonlijke informatie' is alleen als subelement terug te vinden. Er is dus niet één bericht dat onder het thema leven valt.

Tabel 5.1 Inhoudselementen primaire berichten

	Hoofd-element	Sub-element1	Sub-element2	Sub-element3	Totaal
Aankondiging Boek	7	1	2		10
Aankondiging Interview	1				1
Classificatie		1			1
Genrebenaming			1		1
Inhoud Boek	21	3	2	1	27
Kwaliteit Boeken	5	13	2		20
Populariteit	11	5	3		19
Persoonlijke informatie		7	1	2	10
Personages		4	4		8
Portfolio	2	3		1	6
Signeertour	4	2		1	7
Schrijfstijl		1	3		4
Schrijfwijze	3	2	1	1	5
Vertaling boek	3			1	4
Totaal	57	40	19	7	123

Er zijn tien berichten die naast een ander hoofdelement aandacht besteden aan persoonlijke details van Nicci French. Een interview in de *Volkscrant* bespreekt met name de schrijfwijze van Nicci French, maar als rode lijn lopen steeds heel persoonlijke aspecten door het verhaal. Er wordt verteld dat de familie uit Zweden afkomstig is, waar precies de werkplekken zich binnenshuis bevinden, wat de vakantieplannen zijn en dat de schrijfster van een paard is gevallen. Hieronder worden nog enkele voorbeelden gegeven van beschrijvingen die betrekking hebben op het persoonlijke leven van Nicci French. Dit heeft tot doel om te illustreren aan wat voor persoonlijke informatie de dagbladen aandacht besteden.

In een artikel in het *Algemeen Dagblad* van 14 juni 1999 schreef de auteur '...en dat leidt in huize Gerrard-French niet zelden tot heftige discussies en enorme

ruzies. Zo erg dat hun kinderen verschrikt wegduiken en vervolgens getroost moeten worden. Want samen schrijven, kan bedreigend zijn voor je huwelijk.'

Een artikel in de *Telegraaf* van 19 maart 2006 geeft het volgende citaat van Nicci French: *'Wat ons verraste met onze eigen kinderen is dat ze het huis niet op hun achttiende verlaten, maar veel eerder. Stukje bij beetje bouwen ze een eigen leven op waar wij niets van weten, er zijn vriendschappen, verkeringen en andere geheimen. De tijd dat ze je alles vertellen, is op die leeftijd voorbij en dat is ook goed, want dat hoort bij het volwassen worden.'*

In de *Telegraaf* wordt in het artikel van 31 mei 2002 de leefsituatie van Nicci French geschetst: *'Hun Londense woning is ingeruild voor een pastorie in Suffolk en er staat een Saab-convertible voor de deur. Maar publieke figuren zijn ze niet geworden. Met hun vier kinderen leiden ze een huiselijk bestaan. In hun keuken met uitzicht zitten Gerrard en French aan een houten tafel, het centrum van het huis. Hij heeft thee gezet, zij veegt de ontbijtresten bij elkaar.'*

De *Volkskrant* schrijft in een artikel van 21 maart 2003 het volgende: *'Ze werkte fulltime als journaliste bij de Britse zondagkrant The Observer, werd na haar (tweede) huwelijk in 1990 met Sean moeder van vier kinderen. 'Ik had er twee uit mijn eerste huwelijk, samen hebben we nog twee dochters.'*

Tabel 5.2 Aantal berichten met subelement 'persoonlijke informatie' per dagblad

	Subelement1	Subelement2	Subelement3	Totaal
Algemeen Dagblad	2	1		3
NRC			1	1
Telegraaf	3		1	4
Volkskrant	2			2
Totaal	7	1	2	10

Tabel 5.2 geeft de verdeling van het subelement 'persoonlijke informatie' per dagblad. Hieruit kan worden opgemaakt dat de *Telegraaf* met vier berichten de meeste aandacht besteedt aan dit element. Hierop volgt het *Algemeen Dagblad* met drie berichten. Vervolgens heeft de *Volkskrant* slechts in twee berichten aandacht besteed aan het persoonlijke leven van Nicci French en het *NRC Handelsblad* in slechts één bericht.

Als er wordt gekeken naar de soort berichten waarin dit element naar voren komt, is de verdeling als volgt: zes interviews, drie artikelen en één recensie. Dat dit met name interviews zijn, is te verklaren doordat het persoonlijk contact het mogelijk maakt makkelijk aandacht te besteden aan persoonlijke details van Nicci French.

De resultaten laten zien dat er geen enkel bericht is dat het thema leven als hoofdelement heeft. Slecht tien berichten hebben het 'persoonlijk leven' als een subelement. Uit het feit dat in grote meerderheid aandacht wordt besteed aan het werk van Nicci French kan worden geconcludeerd dat de dagbladen niet heel gevoelig zijn voor persoonlijke aspecten van Nicci French, maar met name geïnteresseerd zijn in de boeken die zij schrijft.

5.4 Label

In de berichten in de vier dagbladen is bestudeerd of er wordt gesproken van thriller of literaire thriller. Het *Algemeen Dagblad* schrijft de ene keer thriller en de andere keer literaire thriller. Zelfs binnen één artikel hanteert deze krant de verschillende termen. Het *NRC Handelsblad* gebruikt redelijk vaak de term 'literaire thriller', maar schrijft er wel het woord *zogenaamd* of *geafficheerd* bij. De *Telegraaf* spreekt praktisch altijd van thriller en thrillerauteurs, als deze over Nicci French schrijft. Dit dagblad heeft slechts in twee artikelen gesproken van literaire thriller, dit was dan in de vorm van een beschrijving van het door de *Telegraaf* genoemde 'zogenaamde genre'. De *Volkskrant* spreekt consequent van een thriller. Eenmalig staat er literair tussen haakjes voor vermeld. In 2000 noemt de *Volkskrant* Nicci French zelfs een detective schrijfster.

5.5 Discussie literaire thriller

Susanne Janssen schrijft over de rol van kunstcritici waarbij de keuzes en uitspraken van de kritiek mede bepalen of een literaire uitgever een beginnend auteur de ruimte geeft om een oeuvre op te bouwen en hoe deze de volgende publicaties van een auteur afficheert.⁶⁴ In de berichten uit de vier dagbladen wordt zo nu en dan iets geschreven over de typering van het genre als 'literaire thriller' van Nicci French's boeken. In deze paragraaf worden een aantal kunstcritici aan het woord gelaten over het genre waarin Nicci French schrijft.

In het theoretisch kader is beschreven dat de grenzen tussen verschillende genres aan het vervagen zijn. De discussie die in deze paragraaf wordt weergegeven, over de classificatie van Nicci French's boeken, is hier een illustratie van.

Algemeen Dagblad

In het artikel van 28 december 2001 schrijft Elvin Post: *'Inmiddels zal het de lezer niet zijn ontgaan dat de aanbeveling 'thriller' op een boekomslag in*

⁶⁴ Susanne Janssen (1994), In het licht van de kritiek, p.20.

toenemende mate wordt voorafgegaan door 'literaire'. Dit vooral naar aanleiding van het reusachtige succes van het Britse schrijvende duo Nicci French. Van een genre is echter geen sprake, wel van een marketingconcept. Bij lezing van de 'literaire thriller' blijkt doorgaans al gauw dat in dit vermeende subgenre van de misdaadroman de schijnwerper vooral is gericht op de intermenselijke relaties en niet op spanning, avontuur en/of een intrigerend misdaadthema.' Ondanks dat deze recensent de 'literaire thriller' niet als een echt genre erkent, stelt hij wel dat er een verschil is tussen deze vorm en een 'gewone' thriller.

In het artikel van 9 november 1999 wordt de directeur van de ECI boekenclub aan het woord gelaten, die over de classificatie van boeken het volgende zegt: *'Je merkt dat de commerciële fictie steeds dichterbij de literatuur kruipt, maar andersom gebeurt dat ook. Dat grensgebied is ons speelterrein.'* Hiermee beschrijft de directeur wat Elvin Post ook aangeeft. De verschillende eigenschappen van boeken binnen literatuur en lectuur worden als steeds meer verweven met elkaar beschouwd.

NRC Handelsblad

In het artikel van 30 december 2005 schrijft Elsbeth Etty over een boek van Mimi Meester, dat ook als literaire thriller wordt geclassificeerd: *'...de vergissing was dat je literatuur 'in de markt kunt zetten', zoals Talpa dat doet met televisieformats. Een vorm van literair populisme, zou je het kunnen noemen.'* Zij is het dus niet eens met de opinie van Elvin Post over het hierboven geschreven marketingconcept. Zij gelooft er niet in dat je boeken zodanig kunt marketen. Verder zegt ze: *'Hoeveel rages of trends of stromingen er ook worden uitgevonden, literaire boeken die aan de hand van een op verkoopbaarheid uitgedachte formule zijn geschreven, eindigen op de almaar uitdijende berg van de triviaalliteratuur. Er is niets tegen triviaalliteratuur - De Bezige Bij is groot geworden dankzij de romans van Willy Corsari - maar laten we van ontspanningslectuur niet meer maken dan het is. Zet niet op een willekeurig flutboekje dat het een 'literaire thriller' is, als het noch aan de eisen voldoet die je aan literatuur kunt stellen, noch aan die van een thriller. Want ook dat is een kenmerk van het culturele populisme: het opwaarderen van kitsch tot kunst. Een goede thriller schrijven is een kunst, niet per se literaire kunst.'* Elsbeth Etty beschouwt literaire thrillers niet direct als lage kunst, maar ze geeft de boeken ook niet de erkenning van literatuur.

In het artikel van 18 mei 2001 concludeert recensent Stine Jensen dat de boeken *Het veilige huis* en *Het geheugenspel* iets meer 'literair' dan 'thriller' waren. *Bezeten van mij* en *Onderhuids* hadden volgens Jensen een perfecte combinatie

van beide en bij *De Rode Kamer* lag er meer nadruk op 'thriller' dan 'literair'. Dat Stine Jensen de boeken van Nicci French als 'gewone' thrillers ervaart blijkt uit de volgende zin in haar recensie; *'...het nadeel van thrillers is: als al staat er met sierlijke letters 'literair' op de kaft en zijn ze nog zo goed geschreven, je herleest ze zelden.'* Hieruit valt op te maken dat welke benaming je de boeken ook geeft een thriller gewoon een thriller blijft, volgens Jensen.

In het artikel van 15 augustus 2003 van wederom Stine Jensen schrijft zij over het boek *Verborgen Glimlach*: *'De verborgen glimlach is zonder meer een onderhoudende thriller, maar het beklijft niet; het is eerder een makkelijk verteerbaar snoepje dat men nu enkele jaren met plezier eet, maar waar de eerste spannende smaak van het onbekende van af is. Hap-hap-lekker-weg. Met 'literair' of het 'verleggen van de grenzen binnen het genre van de thriller' heeft het weinig te maken.'* Deze laatste opmerking over het verleggen van grenzen is gebaseerd op een interview met Nicci French waarin het schrijversduo aangeeft dat te doen. De recensent is het hier blijkbaar niet mee eens.

Telegraaf

De *Telegraaf* besteedt nauwelijks aandacht aan de classificatie van het werk van Nicci French. Alleen in het artikel van 11 februari 2005 staat geschreven; *'...het uitgeven van zogenaamde 'litteraire thrillers' blijft lucratief. Het duo Nicci French - vandaag verschijnt hun achtste: 'Vang me als ik val' - zette een trend die navolging vindt in Nederland.'* Er wordt gesproken over 'zogenaamde' literaire thrillers die succesvol zijn, hieruit blijkt geen erkenning voor het genre.

Volkskrant

De *Volkskrant* besteedt binnen de onderzoeksperiode helemaal geen aandacht aan de classificatie van Nicci French. Er wordt geen aandacht besteed aan de vraag of hun boeken wel of niet als literaire genre bestempeld mogen worden. De volgende zin uit het artikel van Aleid Truijens op 12 juli 2003 geeft enigszins een mening hierover. *'Wat gaan we lezen, deze zomervakantie? Schuld en boete van Dostojevski, of Stendhals Le rouge et le noir - winkelochters van het 'schaamteplankje', die elke zomer weer moeten concurreren met lichter verteerbare kost. Een fijne Nicci French, bijvoorbeeld, pak je toch eerder.'* Hieruit blijkt dat Truijens het werk van Nicci French beschouwt als lichter verteerbare kost.

5.6 Conclusie

Uit deze analyse is duidelijk naar voren gekomen dat de onderzochte dagbladen meer schrijven over de boeken van Nicci French dan over haar persoonlijke leven. De voorafgestelde deelvraag luidt: *Aan welke thema's besteden de media aandacht bij bespreking van boeken van Nicci French?* Het antwoord hierop is dat de dagbladen de meeste aandacht besteden aan het thema werk. Er wordt veel aandacht besteed aan de volgende elementen: de inhoud van de boeken, kwaliteit van de boeken en populariteit van de Nicci French.

De hypothese die voorafgaand aan dit onderzoek is geformuleerd, blijkt dus niet juist te zijn. De hypothese luidt: *De dagbladen zijn in de loop van de carrière steeds meer aandacht aan het persoonlijke leven van Nicci French gaan besteden.* De dagbladen besteden praktisch geen aandacht aan het persoonlijke leven van Nicci French. Het lijkt zo te zijn dat de dagbladen het werk van de Nicci French belangrijker vinden dan de personen achter de naam.

In de vier dagbladen wordt een discussie gevoerd over de affichering van de boeken van Nicci French. Voornamelijk wordt van 'thriller' en 'thrillerauteur' gesproken als er over Nicci French wordt geschreven. De meeste recensenten zeggen de literaire aspecten in de boeken van Nicci French te herkennen. In deze discussie is de grensvervaging tussen genres die in het theoretisch hoofdstuk besproken is, te herkennen.

6 Classificatie van Nicci French

Krantenonderzoek

6.1 Inleiding

Bij de analyse die beschreven is in hoofdstuk vier en vijf is niet zomaar gekozen voor twee populaire dagbladen en twee serieuze dagbladen. In dit hoofdstuk worden de resultaten uit de analyse nader bestudeerd om overeenkomsten en verschillen te ontdekken tussen serieuze en populaire dagbladen. De deelvraag waar in dit hoofdstuk antwoord op wordt gegeven, luidt: *In hoeverre is er onderscheid te maken in de behandeling van boeken van Nicci French in de populaire en serieuze dagbladen?*

Deze deelvraag is gebaseerd op de constatering in het theoretische hoofdstuk dat kranten een oordeelvormend medium zijn voor culturele producten. De journalisten geven oordelen over boeken in de vorm van recensies. Deze recensies zijn sturend voor de potentiële lezers en voor de instanties die een brugfunctie vervullen tussen teksten en publiek, zoals de boekhandel, de bibliotheek en het literatuuronderwijs.⁶⁵

In het theoretisch kader is de verschuiving binnen hoge en lage cultuur uitgebreid behandeld. Daar kwam met name in naar voren dat de ooit zo duidelijke grens tussen lectuur en literatuur vandaag de dag steeds meer begint te vervagen. Met name thrillers worden steeds meer gewaardeerd en geïnstitutionaliseerd.

Op basis van de theorie zijn er twee hypothesen geformuleerd:

- De populaire pers besteedt meer en positiever aandacht aan Nicci French dan de serieuze pers. Aangezien de boeken van Nicci French niet als literatuur erkend worden en zich eerder tussen de twee genres bevinden, is het te verwachten dat de populaire pers meer en positievere berichten schrijft over haar boeken.
- De serieuze pers is in de loop der tijd steeds meer aandacht aan Nicci French gaan besteden. Door de opwaardering van lage cultuur richting hoge cultuur is het te verwachten zijn dat de serieuze pers meer aandacht aan de boeken gaat besteden die in eerste instantie niet onder literatuur vallen.

6.2 Onderzoek

In hoofdstuk vier is al een analyse uitgevoerd met verschillende variabelen om de media-aandacht van Nicci French in dagbladen te onderzoeken. In dit hoofdstuk wordt een aantal van deze variabelen wederom besproken en wordt stil gestaan

⁶⁵ Susanne Janssen (1994), In het licht van de kritiek, p.19.

bij het onderscheid tussen de serieuze en populaire pers. De variabelen die aan bod komen zijn de hoeveelheid aandacht, de soort aandacht, het oordeel van de aandacht, de periode en de inhoud van de berichten.

6.3 Resultaten

6.3.1 Hoeveelheid aandacht

In de hoeveelheid berichten is op het eerste gezicht geen onderscheid tussen populaire en serieuze dagbladen te ontdekken. Met het aantal primaire berichten zitten de vier kranten ongeveer op één lijn. Ze besteden dus evenveel aandacht aan Nicci French en haar boeken. Als er wordt gekeken naar de periode waarin deze berichten in de dagbladen verschenen is er wel iets over de intensiteit van de aandacht te zeggen. In de *Telegraaf* is er pas sprake van aandacht na 2002. Dit betekent dat dit dagblad in de laatste jaren veel aandacht heeft besteed aan Nicci French, aangezien de *Telegraaf* wel op hetzelfde totaal aantal berichten uitkomt als de andere dagbladen, die eerder aandacht aan Nicci French besteden. Qua lengte van de berichten is er een onderscheid tussen de serieuze en populaire pers te maken. Het *NRC Handelsblad* en de *Volkskrant* besteden gemiddeld respectievelijk 537 en 478 woorden per bericht en bevinden zich ongeveer op hetzelfde niveau. De populaire dagbladen zitten met het gemiddeld aantal woorden ook op hetzelfde niveau. Het *Algemeen Dagblad* heeft een gemiddelde van 284 woorden per bericht en de *Telegraaf* 288 woorden. De serieuze pers geeft Nicci French dus meer ruimte.

6.3.2 Soort aandacht

In hoofdstuk vier is geconstateerd dat de primaire berichten in vier verschillende vormen voorkomen, namelijk als een artikel, een interview, een kort bericht of een recensie. In deze paragraaf wordt er wederom stil gestaan bij deze variabele, maar wordt deze gespecificeerd per dagblad in de verschillende jaren. In de tabel 6.1 zijn alleen de jaren terug te vinden waarin daadwerkelijk berichten in de dagbladen zijn verschenen.

Uit deze tabel komt naar voren dat bij de serieuze pers recensies de overhand hebben, terwijl dit bij de populaire pers juist niet zo is. Bij de *Volkskrant* is het opvallend dat deze van de eerste vijf boeken van Nicci French recensies heeft gepubliceerd, maar van de boeken die na 2002 zijn verschenen niet. Het dagblad besteedt hierna alleen nog aandacht aan Nicci French in artikelen en een interview. De artikelen gaan onder andere over de vertalers, populariteit en signeertournees. Het *NRC Handelsblad* heeft vanaf het tweede boek tot het achtste boek bijna ieder jaar een recensie geplaatst. Het *Algemeen Dagblad* en de

Telegraaf zijn pas later boeken van Nicci French gaan recenseren. Beide populaire dagbladen hebben binnen de onderzoeksperiode een recensie geplaatst over het nieuwste boek van Nicci French *Verloren* dat in februari 2006 is verschenen. De serieuze dagbladen hebben binnen de onderzoeksperiode hier allebei nog geen recensie van geplaatst.

Tabel 6.1 Soort aandacht per dagblad per jaar

Dagblad	Jaar	Artikel	Interview	Kort Bericht	Recensie	Totaal
Algemeen Dagblad	1999		1			1
	2001	1				1
	2002	6				6
	2003	1			2	3
	2005		1		1	2
	2006	1			1	2
Totaal		9	2		4	15
NRC	1998				1	1
	1999		1			1
	2000				1	1
	2001	1			2	3
	2002	2	1	1	1	5
	2003				1	1
	2005	2			1	3
Totaal		5	2	1	7	15
Telegraaf	2002	3	1	1		5
	2003	1		1		2
	2005	2	1	1	1	5
	2006	1	1		1	3
Totaal		7	3	3	2	15
Volkskrant	1997				1	1
	1998				1	1
	1999				1	1
	2000	1	1		1	3
	2001	1			1	2
	2002	1				1
	2003	1	1			2
	2005	1				
Totaal		5	2		5	12

6.3.3 Oordeel

In hoofdstuk vier werd in de analyse al opgemerkt dat alleen de serieuze pers negatief had geschreven over Nicci French. Tabel 6.2 laat de percentages zien van de beoordeelde berichten per dagblad.

Tabel 6.2 Oordeel van de berichten per dagblad in percentages

	Negatief	Over.Negatief	Over.Positief	Positief	Totaal
Algemeen Dagblad	0%	0%	0%	100%	100%
Telegraaf	0%	0%	66,7%	33,3%	100%
NRC Handelsblad	16,7%	50%	16,7%	16,7%	100%
Volkscrant	16,7%	0%	50%	33,3%	100%
Totaal	10,5%	15,8%	31,6%	42,1%	100%

De tabel laat zien dat de populaire pers geen negatief oordeel over Nicci French geeft en dat zij daarnaast ook vaker positief over Nicci French schrijft dan de serieuze pers. Het *Algemeen Dagblad* heeft zelfs alleen maar positieve oordelen gegeven. De *Telegraaf* is een beetje kritischer aangezien dit dagblad ook in 67% van de berichten een overwegend positief oordeel heeft gegeven. Dit houdt in dat het bericht grotendeels positief is, maar er dus ook minder positieve oordelen in staan. De serieuze pers heeft beide in 17% van de berichten een negatief oordeel gegeven. Het *NRC Handelsblad* geeft daarnaast in 50% van de berichten een overwegend negatief oordeel. Het bericht is hierbij voor een grotendeel negatief van oordeel met een aantal positieve opmerkingen. De *Volkscrant* is minder negatief dan het *NRC Handelsblad*, want de *Volkscrant* geeft in 50% van de berichten juist een overwegend positief oordeel.

Uit deze gegevens blijkt dat de serieuze pers kritischer over Nicci French is dan de populaire pers.

Om te bestuderen of de oordelen van de dagbladen door de tijd zijn veranderd geeft tabel 6.3 de beoordeelde berichten per dagblad per jaar weer. Alleen de jaren zijn vermeld waarin de dagbladen daadwerkelijk aandacht hebben besteed aan Nicci French. De jaren die niet in de tabel staan, zijn dus jaren waarin geen berichten met een oordeel in het betreffende dagblad zijn verschenen.

Er zijn geen duidelijke verschillen te ontdekken tussen de serieuze en populaire pers. Wat wel opvalt, is dat het *NRC Handelsblad* in 1998 begint met een negatief oordeel, dit in de volgende jaren positief en overwegend positief wordt en vanaf 2002 tot aan 2005 overwegend negatief blijft. Bij de *Volkscrant* is niet dezelfde

duidelijke lijn te ontdekken als bij het *NRC Handelsblad*. De aandacht is verspreid over de verschillende oordelen. Dit dagblad is in 2001 zowel positief als negatief in de berichten.

De populaire pers besteedt pas vanaf 2003 aandacht aan Nicci French in beoordeelde berichten. Deze aandacht is en blijft vervolgens wel positief.

Tabel 6.3 Oordeel van de berichten per dagblad per jaar

Dagblad	Jaar	Negatief	Over.negatief	Over.positief	Positief	Totaal
Algemeen Dagblad	2003				2	2
	2005				1	1
	2006				1	1
Totaal					4	4
NRC	1998	1				1
	2000				1	1
	2001			1		1
	2002		1			1
	2003		1			1
	2005		1			1
Totaal		1	3	1	1	6
Telegraaf	2005			1	1	2
	2006			1		1
Totaal				2	1	3
Volkskrant	1997			1		1
	1998			1		1
	1999			1		1
	2000				1	1
	2001	1			1	2
Totaal		1		3	2	6

6.3.4 Periode

Van alle berichten is de datum genoteerd. Hierdoor is het mogelijk om een tijdsverloop in het aantal berichten per dagblad per jaar weer te geven. Tabel 6.4 is hier de weergave van.

Tabel 6.4 Aantal berichten per dagblad per jaar

	AD	NRC	Telegraaf	Volkskrant	Totaal
1997				1	1
1998		1		1	2
1999	1	1		1	3
2000		1		3	4
2001	1	3		2	6
2002	6	5	5	1	17
2003	3	1	2	2	8
2005	2	3	5	1	11
2006- 5m	2		3		5
					57

Wat hieruit opvalt, is dat de serieuze pers eerder aandacht besteedt aan Nicci French dan de populaire pers. De *Volkskrant* plaatst het eerste bericht over Nicci French in 1997, het jaar waarin het eerste boek van Nicci French verschijnt en het *NRC Handelsblad* vanaf het tweede jaar. Het *Algemeen Dagblad* besteedt pas vanaf 1999, het jaar waarin het derde boek uitkwam, primair aandacht aan de schrijfster en de *Telegraaf* zelfs pas in 2002. De serieuze pers beleeft een piek rond 2000 – 2002 waarna het aantal berichten sterk daalt. De populaire pers heeft een piek in het jaar 2002 waarna de aandacht redelijk constant blijft. Het laatste boek van Nicci French *Verloren* is in februari 2006 uitgekomen, maar noch de *Volkskrant* noch het *NRC Handelsblad* hebben binnen de onderzoeksperiode tot mei 2006 aandacht besteed aan dit boek. De populaire pers heeft in deze eerste vijf maanden van 2006 al vijf keer aandacht besteed aan Nicci French en haar nieuwe boek. De populaire pers start later met de berichtgeving, maar reageert sindsdien sneller en vaker.

6.3.5 Inhoud

Hoofdstuk vijf geeft een beschrijving van de inhoudsanalyse die is uitgevoerd naar onder andere de verschillende elementen die in de berichten aan bod

komen. In deze paragraaf wordt hier nogmaals aandacht aan besteed, om hier verschillen en overeenkomsten tussen de vier dagbladen in te benoemen.

Zoals in hoofdstuk vijf al beschreven zijn de elementen onderverdeeld in twee thema's: *leven* en *werk*. De berichten in de vier dagbladen hebben allemaal het thema *werk*. Wel is er in tien berichten naast een ander hoofdelement in de subelementen aandacht besteed aan het persoonlijke leven van Nicci French. Tabel 5.2 uit het vorige hoofdstuk geeft een schematische weergave van dit element bij de verschillende dagbladen.

Tabel 5.2 Aantal berichten met subelement 'persoonlijke informatie' per dagblad

	Subelement1	Subelement2	Subelement3	Totaal
Algemeen Dagblad	2	1		3
NRC			1	1
Telegraaf	3		1	4
Volkscrant	2			2
Totaal	7	1	2	10

De populaire pers heeft het hoogste aantal met zeven berichten, waarin het element 'persoonlijk leven' voorkomt. De serieuze pers heeft slechts drie berichten waarin 'persoonlijk leven' onder de subelementen valt.

Het leven van de schrijfster is voor de dagbladen niet heel interessant. Het is wel zo dat de *Telegraaf* en het *Algemeen Dagblad* meer aandacht aan de persoonlijke aspecten van de schrijfster besteden dan de serieuze pers.

6.4 Conclusie

De deelvraag die aan dit hoofdstuk ten grondslag ligt, luidt: *In hoeverre is er een onderscheid te ontdekken in de behandeling van de boeken van Nicci French in de populaire en serieuze dagbladen?* Er is inderdaad op meerdere aspecten in de analyse onderscheid te maken. De populaire pers is later in de carrière van Nicci French primaire aandacht aan haar gaan besteden. Pas vanaf 2003 verschijnen in de populaire pers recensies van haar boeken, terwijl de serieuze pers al vanaf de eerste boeken recenseert, maar dit juist de laatste jaren minder doet.

Daarnaast zijn er alleen in de serieuze pers negatieve berichten verschenen en zien we bij de populaire pers juist een grote meerderheid aan positieve berichten. De serieuze pers gaat in de loop van de carrière steeds minder aandacht besteden aan Nicci French en haar boeken en de populaire pers juist steeds meer. Een grote meerderheid van de berichten in de vier dagbladen valt onder het thema *werk*. Van de enkele berichten die wel aandacht besteden aan het thema *leven*, bevindt de meerderheid zich in de populaire pers.

Dit onderscheid tussen populaire en serieuze pers toont aan dat de serieuze pers kritischer is over Nicci French dan de populaire pers. Het feit dat de *Volkscrant* en het *NRC Handelsblad* eerder aandacht besteedt aan Nicci French is te zien als een waardering voor haar literaire thrillers.

Eén van de voorafgestelde hypothesen luidt; de populaire pers besteedt meer en positiever aandacht aan Nicci French dan de serieuze pers. De hypothese blijkt gedeeltelijk waar te zijn. Er wordt ongeveer evenveel aandacht aan Nicci French besteed, gemeten over de gehele onderzoeksperiode, maar de populaire pers besteedt dit zelfde aantal berichten over een kortere periode. De serieuze pers besteedt gemiddeld wel meer aandacht per bericht en geeft Nicci French dus meer ruimte binnen haar dagbladen. Daarnaast schrijft de populaire pers positiever schrijven over Nicci French. Er bestaat zelfs geen enkel negatief artikel in het *Algemeen Dagblad* of de *Telegraaf*.

De tweede hypothese luidt; De serieuze pers is in de loop der tijd steeds meer aandacht aan Nicci French gaan besteden. Deze hypothese blijkt niet correct te zijn. Uit de analyse blijkt juist het tegendeel. De serieuze pers is in de loop der tijd minder aandacht aan Nicci French gaan besteden. Hieruit blijkt dat door de opwaardering van thrillers de critici van de serieuze pers niet meer aandacht aan haar boeken zijn gaan besteden. De serieuze dagbladen blijven juist kritisch. Een verklaring voor het feit dat de serieuze pers steeds minder aandacht besteed aan de schrijfster en dat de berichten steeds kritischer worden, kan het gevolg zijn van de enorme populariteit en dus ook publiciteit die hiermee gepaard gaat. Nicci French komt veel op televisie en er wordt veel rondom haar persoon en haar boeken gemarketeerd. Dit kan er voor zorgen dat de serieuze pers haar interesse verliest, aangezien deze meer belang hecht aan de kwaliteit van de schrijver. De recensent Stine Jensen van het *NRC Handelsblad* schrijft in een recensie over het zevende boek van Nicci French '*het is eerder een makkelijk verteerbaar snoepje dat men nu enkele jaren met plezier eet, maar waar de eerste spannende smaak van het onbekende van af is.*' Het is mogelijk dat de serieuze pers er op uit gekeken raakt, aangezien zij er vanaf de eerste boeken al bij zijn, terwijl de populaire pers de boeken van Nicci French later heeft ontdekt en nu nog wel enthousiast is.

7. Conclusie

Welke factoren hebben bijgedragen aan het succes van Nicci French en in hoeverre hebben de media en de verschuiving tussen hoge en lage kunst hier invloed op gehad?

Met deze vraag begon deze masterthesis. In dit laatste hoofdstuk wordt deze probleemstelling beantwoord. In de tekst worden de deelvragen, hypothesen en theoretische achtergronden samengebracht. Dit hoofdstuk wordt afgesloten met een kritische reflectie op het onderzoek en worden mogelijkheden geopperd voor vervolgonderzoek.

7.1 Succesfactoren van schrijvers

Het succes van schrijvers wordt niet alleen bepaald door de kwaliteit, hiermee wordt niet geïmpliceerd dat de factor kwaliteit niet van belang is. Er is getracht de rol van kwaliteit te relativeren. Naast deze factor zijn vijf andere factoren aanwezig die een rol kunnen spelen bij het succesvol worden van schrijvers.

Allereerst kan een schrijver zelf invloed uitoefenen op zijn succes met de factor activiteit. Een schrijver kan zich actief inzetten om aandacht te krijgen van diverse partijen. Geschikte manieren zijn bijvoorbeeld het publiceren van werk in literaire tijdschriften, het geven van interviews en het participeren in een literaire jury. Daarnaast werkt het in het voordeel van een schrijver als deze de veranderende boekenmarkt begrijpt.

Ten tweede wordt de factor beschikbaarheid ingevuld door de uitgeverij. De uitgeverij heeft de middelen een boek uit te geven en zorgt ervoor dat deze bekendheid krijgt bij de juiste partijen. Deze bekendheid verzorgt de uitgeverij door middel van marketing en promotie. De uitgeverij regelt onder andere interviews, signeesessies, reclame en persberichten.

De toegankelijkheid van het boek voor het lezerspubliek is een derde factor. De boekhandel speelt hierin een grote rol, want deze zorgt ervoor dat het boek toegankelijk is voor het publiek door het boek in de winkel aan te bieden.

Toegankelijkheid alleen betekent nog niet dat het boek onder de aandacht komt van het lezerspubliek. Hier zorgt de factor publiciteit voor. De media spelen een rol bij deze publiciteit. Kunstcritici brengen niet alleen het boek onder de aandacht van potentiële lezers en de distributiekanaalen, maar zij bepalen welke schrijvers en boeken tot de literatuur worden gerekend en welke plaats binnen de literaire rangorde ze verwerven.

De laatste factor die van invloed is op het succes van schrijvers heeft met deze literaire rangorde te maken, namelijk de classificatie van het boek. Binnen de kunst en cultuur is er sprake van vervagende grenzen tussen hoge en lage cultuur. Dit zorgt onder andere voor een groeiende differentiatie binnen het culturele veld en hiermee een toename van nieuwe genres. De bestaande genres mixen en zo ontstaan er nieuwe genres. Deze nieuwe genres kunnen ook tussenvormen zijn tussen hoge en lage cultuur. Een voorbeeld hiervan is de 'literaire thriller', waarbij een thriller wordt gecombineerd met een roman. Deze ontwikkeling heeft als gevolg dat van deze nieuwe genres niet meer zo duidelijk vast te stellen is of deze onder hoge of lage kunst vallen oftewel literatuur of lectuur. Hieruit lijkt een vervaging te ontstaan in de ooit zo vastomlijnde classificatie. Van oudsher gelden duidelijke conventies waarmee te bepalen was of een boek als literatuur te erkennen was, maar of deze conventies dit nog steeds kunnen bepalen, is de vraag.

De bovenstaande zes factoren zorgen samen voor het succes van schrijvers. Hierbij zijn alle factoren van belang en staan in verband met elkaar. Een schrijver komt door kwaliteit en activiteit onder de aandacht van de uitgeverij en media. Een boekhandel bepaalt op basis van de beschikbaarheid en publiciteit of deze het boek in de verkoop neemt. De classificatie wordt bepaald door de kwaliteit van de schrijver en de publiciteit van de critici. Zoals het 'production-of-culture' perspectief ook stelt hebben alle partijen binnen de industrie invloed op het culturele product en diens succes. Er lijken wel verschuivingen binnen de macht en invloed van de verschillende partijen te hebben plaats gevonden, deze komen in de volgende paragraaf aan bod bij de bespreking van de media-aandacht voor Nicci French.

7.2 Media-aandacht voor Nicci French

Aan de hand van de casus Nicci French is er getracht een licht te schijnen op de rol van de media en de classificatie van kunst en cultuur op het succes van de schrijfster. Allereerst is met het kwantitatieve onderzoek onderzocht of er een patroon in de media-aandacht te ontdekken valt. Uit de analyse van de variabelen wordt dit bevestigd. Ten eerste is de media-aandacht in de loop van de carrière van Nicci French steeds omvangrijker geworden. In het eerste jaar van haar carrière (1997) hebben de dagbladen in totaal slechts één bericht aan Nicci French besteed. Dit aantal is uitgegroeid tot elf berichten in 2005. Daarnaast zijn er grotendeels positieve en overwegend positieve berichten over Nicci French verschenen.

Het patroon dat in de media-aandacht te ontdekken valt, is een duidelijk stijgende lijn aan berichten. Dit is het gevolg van het jaarlijks uitbrengen van boeken en de activiteiten van de schrijfster. Wanneer Nicci French een jaar geen boek uitbrengt, wordt er in dat jaar geen media-aandacht aan haar besteed. De vooraf gestelde hypothese, '*de media-aandacht voor Nicci French is in de loop der jaren gegroeid*', is dus juist.

Aanleiding voor de (groeierende) populariteit kan te maken hebben met het feit dat Nicci French koploper is van het nieuwe genre 'literaire thriller'. In 1997 was zij de eerste die een boek uitbracht in dit nieuwe genre. Het is mogelijk dat de boeken die onder de affichering 'literaire thriller' verkocht worden tot een nieuw genre hebben geleid dat een 'middenweg' vormt tussen literatuur en lectuur en waar behoefte aan was bij de hedendaagse kunstconsument. Een verandering die hiervoor gezorgd kan hebben is de vermindering in de afgrenzingsterkte tussen genres die Susanne Janssen (2005) bespreekt in haar oratie, gebaseerd op de classificatiesystemen van Paul DiMaggio. De afgrenzingsterkte valt onder meer af te lezen aan de mate waarin kunstproducenten en -consumenten scheidslijnen tussen genres plegen te respecteren en protest aantekenen tegen grensoverschrijdingen. Kunstenaars zijn minder gebonden aan genreconventies en ook de kunstconsument lijkt zich hier steeds minder van aan te trekken. Hierdoor zijn er nieuwe behoeften en mogelijkheden gecreëerd in de kunst- en cultuurmarkt van onder andere boeken.

Het lijkt daarnaast ook een bewuste keuze zijn geweest van Nicci French om 'literaire thrillers' te gaan schrijven. Uit de bibliografie van dit schrijversduo blijkt dat beide schrijvers Engelse Literatuur aan de universiteit in Oxford hebben gestudeerd, beiden al literaire werken op hun naam hebben staan en beiden voor serieuze dagbladen werken. Het lijkt dus een bewuste keuze om gezamenlijk thrillers te gaan schrijven met literaire aspecten, terwijl thrillers van oudsher als een minder legitiem genre werden ervaren. Nicci French lijkt dus een groot inzicht in de complexe boekenmarkt van vandaag de dag te hebben.

De tweede deelvraag waar een antwoord op is gezocht, luidt: *Aan welke thema's besteden de media aandacht bij bespreking van boeken van Nicci French?* De kwalitatieve inhoudsanalyse laat duidelijk zien dat de onderzochte dagbladen meer schrijven over de boeken van Nicci French dan over haar persoonlijke leven. Er wordt veel aandacht besteed aan de inhoud van de boeken, kwaliteit van de boeken en populariteit van de Nicci French.

De tweede hypothese die voorafgaand aan dit onderzoek was geformuleerd, blijkt dus niet juist te zijn. De hypothese luidt: *De dagbladen zijn in de loop van de*

carrière steeds meer aandacht aan het persoonlijke leven van Nicci French gaan besteden. De dagbladen besteden praktisch geen aandacht aan het persoonlijke leven van Nicci French. De dagbladen vinden het werk van Nicci French belangrijker dan de persoon achter de naam. De geschreven pers besteedt van oudsher aandacht aan het werk van de schrijver en niet aan de persoon erachter. Dit onderzoek toont aan dat dit nog steeds het geval is. De pers lijkt dus vast te houden aan de originele functies van de literaire kritiek die deze van oudsher draagt, beschreven in het onderzoek van Janssen (1994). De pers brengt de teksten onder de aandacht van potentiële lezers en instanties en zorgt voor de productie van de symbolische waarde. Ook al lijken andere partijen meer aandacht te schenken aan persoonlijke aspecten van de kunstenaar achter het product, de (serieuze) pers lijkt haar strategieën hierin niet te veranderen.

In de vier dagbladen heerst een discussie over de affichering van de boeken van Nicci French. Er wordt voornamelijk van 'thriller' en 'thrillerauteur' gesproken als over Nicci French wordt geschreven. De meeste recensenten verwijzen wel naar de literaire aspecten in de boeken van Nicci French. Ze spreken een aantal keren uit dat er geen sprake is van een nieuw genre maar van een marketingconcept wanneer er 'literaire thriller' op de kaft staat. Desondanks blijft deze benaming gehandhaafd. De auteurs en uitgeverijen lijken hierin dus geen waarde te hechten aan het oordeel van de pers. Terwijl een onderzoek van Janssen (1994) beschreef dat de keuzes en uitspraken van de kritiek mede bepalen hoe een literaire uitgever de volgende publicaties van een auteur afficheert (Tielebier-Langescheidt 1983). Dit blijkt in het geval van Nicci French's boeken niet het geval te zijn. inzien

De discussie illustreert wel dat de pers beseft dat er sprake kan zijn van grensvervaging, maar dat ze het er in dit geval niet mee eens is. De volgende selectie van uitspraken uit de dagbladen over Nicci French's boeken laat dit zien: *'een thriller blijft een thriller', 'laten we ontspanningslectuur niet meer maken dan het is'* en *'een goede thriller schrijven is een kunst, niet perse literaire kunst'*. De pers ervaart het niet of wil het niet zo ervaren dat de afgrenzingsterkte tussen genres aan het verminderen is.

De laatste deelvraag die met dit onderzoek wordt beantwoord, luidt: *In hoeverre is er onderscheid te maken in de behandeling van boeken van Nicci French in de populaire en serieuze dagbladen?*

Op meerdere vlakken in de analyse is onderscheid te maken. De serieuze pers besteedt vanaf het begin van de carrière aandacht aan Nicci French. De populaire pers is later in de carrière van Nicci French primaire aandacht aan haar gaan

besteden. Pas vanaf 2003 verschijnen in de populaire pers recensies van haar boeken, terwijl de serieuze pers al vanaf de eerste boeken recenseert. De serieuze pers gaat in de loop van de carrière steeds minder aandacht besteden aan Nicci French en de populaire pers juist steeds meer. Daarnaast zijn alleen in de serieuze pers negatieve berichten verschenen en bestaat bij de populaire pers juist een grote meerderheid aan positieve berichten. In de inhoud van de berichten is bij de vier dagbladen een grote meerderheid aan het thema werk besteed. De weinige berichten die wel aandacht besteden aan het thema leven, bevinden zich voornamelijk in de populaire pers.

Deze resultaten laten voorspelbaar gedrag zien van de dagbladen. Recensenten hebben tot doel als één van de eerste boeken op te pikken die volgens hen de moeite waard kunnen zijn en daarnaast hebben zij als professionele beoordelaars van literatuur de bevoegdheid om eigenschappen en kwaliteit aan boeken toe te kennen (Janssen, 1994). Uit het praktijkonderzoek blijkt dat de serieuze pers deze functie nog steeds op zich neemt, want zij pikt de boeken van Nicci French als eerste op, zelfs een aantal jaren voor de populaire pers. Daarnaast schrijft de serieuze pers de meeste recensies, waarin een oordeel over de boeken worden gegeven.

De serieuze pers wordt in de loop van de carrière steeds negatiever en gaat steeds minder aandacht besteden. Dit kan het gevolg zijn van de enorme populariteit van Nicci French. De schrijfster komt veel in de media en ze (en haar uitgeverij) besteedt veel aandacht aan de marketing van haar boeken. Dit kan er voor zorgen dat de serieuze pers haar aandacht begint te verliezen, aangezien de boeken wellicht te populair beginnen te worden om in de dagbladen te vermelden.

Janssen (2005) stelt in haar oratie dat de opwaardering van minder legitieme cultuurvormen onder meer valt af te lezen aan de toegenomen aandacht voor deze cultuurvormen in de dag- en weekbladpers. Het praktijkonderzoek in deze thesis laat juist zien dat de serieuze pers de literaire thrillers in de loop der jaren steeds minder aandacht is gaan geven. Het is dus niet het geval dat de serieuze pers haar oorspronkelijke waarden opzij zet, omdat lage cultuur door de verandering in classificatie meer waardering verwacht. Als de serieuze pers het culturele product niet kwalitatief goed vindt, uit ze dat in de aandacht.

Het feit dat de *Volkskrant* en het *NRC Handelsblad* eerder aandacht besteden aan Nicci French dan de populaire dagbladen blijkt wel als waardering voor haar literaire thrillers. Men zou kunnen suggereren dat de literaire achtergrond van de beide personen achter de naam Nicci French hier invloed op heeft gehad. De serieuze pers zou zich in de aandacht aan de gezamenlijke boeken kunnen laten

motiveren op basis van eerder literair solowerk van de twee schrijvers. Nu is het zo dat de eerste jaren van haar carrière Nicci French bewust achterwege heeft gehouden wie er achter deze naam schuilging. Dus kan de reputatie van de twee schrijvers geen invloed hebben gehad op de aandacht van de serieuze pers.

De derde hypothese luidt: *De populaire pers besteedt meer en positiever aandacht aan Nicci French dan de serieuze pers.* De hypothese blijkt gedeeltelijk waar te zijn. Er wordt ongeveer evenveel aandacht aan Nicci French besteed, gemeten over de gehele onderzoeksperiode, maar de populaire pers besteedt dit zelfde aantal berichten over een kortere periode. Daarnaast schrijft de populaire pers positiever over Nicci French. Er staat geen enkel negatief artikel in het *Algemeen Dagblad* of de *Telegraaf*.

De laatste hypothese luidt: *De serieuze pers is in de loop der tijd steeds meer aandacht aan Nicci French gaan besteden.* Deze hypothese blijkt niet correct te zijn. De serieuze pers is in de loop der tijd juist minder aandacht aan Nicci French gaan besteden. Hieruit blijkt dat door de opwaardering van thrillers critici van de serieuze pers niet meer aandacht aan haar boeken zijn gaan besteden. De serieuze dagbladen blijven juist kritisch en dus valt hieruit op te maken dat ze zich niet zodanig door de verschuiving tussen hoge en lage kunst laten beïnvloeden. De hypothese was gebaseerd op de verwachting dat als gevolg van de vervaging tussen de genres de aandacht van de pers ook zou veranderen en wellicht minder kritisch naar de meer populaire vormen van cultuur zouden kijken. In het geval van Nicci French blijkt dit niet het geval te zijn. Naarmate de populariteit van Nicci French groeit des te minder aandacht gaat de serieuze pers aan haar boeken besteden.

Het 'production of culture' perspectief van Peterson (1976) houdt in dat de vorm en inhoud van culturele producten wordt bepaald door de culturele industrie en de mensen die binnen deze industrie werken. De media zijn ook onderdeel van de industrie aangezien zij voor de symbolische productie van een schrijver en zijn boek zorgen. De bevindingen uit het onderzoek naar de media-aandacht van Nicci French laten zien dat de (serieuze) pers niet zo'n grote invloed meer lijkt te hebben.

Het succes van boeken lijkt tegenwoordig sterker gevormd te worden door de grootte van de marketingcampagne, dan door de waarde die de boeken van de recensenten ontvangen. Hierin is een machtsverschuiving te herkennen die als rode draad uit deze masterthesis naar voren is gekomen.

De afname van de invloed van de pers komt allereerst naar voren in de wijze hoe de pers over de affichering van het genre als 'literaire thriller' schrijft. Hierboven

is al besproken dat de uitgeverij en auteur zonder de acceptatie van de pers de benaming van het genre toch blijven hanteren.

Daarnaast blijkt ondanks dat de serieuze pers steeds minder aandacht aan Nicci French gaat besteden, haar boeken wel populair blijven en voldoende aandacht in de populaire dagbladen en andere media krijgen. Ook dit lijkt te impliceren dat de rol van de serieuze pers en kunstcritici van een minder groot belang is.

Hier lijkt dus een verandering in te hebben plaatsgevonden. Een uitgeverij lijkt de marketing van een boek belangrijker te vinden dan het oordeel van de kritiek. Ook lezers hechtten voorheen meer waarde aan het feit dat een boek erkend werd als literatuur en een goede beoordeling kreeg, dan aan de advertentie die aankondigt dat het boek in de winkel ligt. Tegenwoordig lijkt deze verdeling te zijn omgekeerd. Het belang van de rol van de recensent lijkt af te nemen en de promotie en marketing lijkt een steeds grotere invloed op het succes van schrijvers te krijgen.

Deze kwestie impliceert niet dat de recensent de bevoegdheid om te bepalen of een boek als literatuur te erkennen is, is ontnomen doordat andere schakels binnen de industrie een grotere rol zijn gaan spelen. De bevoegdheid om te bepalen welke plaats een boek in de literaire rangorde verkrijgt, heeft de recensent nog steeds maar of er nog evenveel waarde aan wordt gehecht valt te betwijfelen.

Deze machtsverschuiving kan een gevolg zijn van de verandering in de classificatie van cultuur, waar een aantal maatschappelijke ontwikkelingen ten grondslag aan liggen die Janssen (2005) in haar oratie heeft besproken. Zo heeft de naoorlogse welvaartsgroei ervoor gezorgd dat mensen meer geld hadden om aan luxe producten te besteden. Hierdoor is een verscherpte concurrentie om de aandacht van de (cultuur)consument ontstaan. Deze concurrentie kan tot gevolg hebben gehad dat uitgeverijen meer aandacht en waarde hechten aan de marketing en promotie van de boeken dan aan de plaats in de literaire rangorde en het oordeel van de pers, omdat marketing voor meer aandacht en verkoop zorgt.

Antwoord op de probleemstelling

Met de informatie verkregen uit het literatuuronderzoek, de kwantitatieve en kwalitatieve analyse, kan antwoord gegeven worden op de volgende probleemstelling: *Welke factoren hebben bijgedragen aan het succes van Nicci French en in hoeverre hebben de media en de verschuiving tussen hoge en lage kunst hier invloed op gehad?*

Loopbanen binnen de kunst en cultuur moeten worden gezien als gefaseerde processen waar meerdere partijen bij betrokken zijn. Alle partijen kunnen van invloed zijn op het succes van de kunstenaar. Iedere partij heeft zijn aandeel in de vorming van het culturele product. Dit sluit aan bij het 'production of culture' perspectief van Peterson (1976). Deze thesis heeft laten zien dat bij de productie van een boek niet alleen de kwaliteit van de schrijver van belang is. Alle schakels in het (productie)proces van een boek zorgen ervoor dat het boek de uiteindelijke materialistische en symbolische vorm heeft. De factoren kwaliteit, activiteit, beschikbaarheid, toegankelijkheid, publiciteit en classificatie zorgen samen voor het succes van schrijvers zoals Nicci French. Deze factoren staan in nauw verband met elkaar en worden door de verschillende schakels binnen het literaire veld ingevuld. Dit ziet er voor de casus Nicci French als volgt uit. De schrijvers achter Nicci French beschikken over de kwaliteit om goede literaire thrillers neer te zetten. Daarnaast proberen zij zoveel mogelijk in de aandacht van de media en andere belangrijke partijen te komen om zo de verkoop van hun boeken te stimuleren. De uitgeverij Ambo Anthos brengt in Nederland de boeken van Nicci French uit, zorgt voor de opmaak van de kaften van de boeken en voor de promotie en marketing. De populariteit van Nicci French en de goede naam van de uitgeverij zorgen er weer voor dat de boeken in de boekhandels toegankelijk worden. De media, waaronder de geschreven pers, nemen de publiciteit omtrent de boeken tot hun rekening. Als er geen aandacht aan haar boeken zou worden besteed, weten de lezers de boeken minder gemakkelijk te vinden. Tot slot classificeert de (serieuze) pers van oudsher de boeken en geeft ze een plaats binnen de literaire rangorde. Deze schakels vervullen dus ieder zijn rol, het is dan ook niet mogelijk om één van deze schakels te laten vervallen.

De media-aandacht vervult de rol om aandacht van potentiële lezers en andere belangrijke partijen zoals de distributeurs te verkrijgen. Daarnaast bepalen de critici de plaats binnen de literaire rangorde, of een boek als literatuur of lectuur wordt bestempeld. Deze thesis heeft laten zien dat de media nog steeds deze rol op zich lijken te nemen, maar dat er veranderingen in de invloed van de geschreven pers hebben plaats gevonden. De serieuze pers heeft de boeken van Nicci French als eerste opgepikt, maar gaat hier in de loop der jaren steeds minder aandacht aan besteden. Desondanks blijft de populaire pers wel aandacht aan haar besteden en hebben haar boeken enorme populariteit bij de lezers. Dus lijkt de 'macht' van de serieuze pers te zijn afgenomen ten opzichte van andere schakels.

Binnen de kunst en cultuur is sprake van vervagende grenzen tussen hoge en lage cultuur. Deze verschuiving wordt zichtbaar met de introductie van het genre

'litteraire thriller' waarbinnen de boeken van Nicci French zijn te plaatsen, maar ook in de discussie in de dagbladen die over deze benaming wordt gevoerd. Het praktisch onderzoek in deze masterthesis laat zien dat de serieuze pers al vanaf het eerste boek aandacht besteedt aan Nicci French. Als de boeken van Nicci French als lectuur zouden worden beschouwd, zou de serieuze pers niet zo snel aandacht aan de boeken hebben besteed. De discussie over de affichering van Nicci French's boeken toont aan dat de serieuze pers deze boeken niet zomaar als literatuur beschouwt, omdat de uitgeverij de term literatuur aan de term thriller verbindt. Door de verschuiving tussen hoge en lage kunst is het wel eenvoudiger geworden om een nieuw genre als 'litteraire thriller' in de markt te zetten en succesvol te laten zijn. De vervaging van grenzen tussen genres kan van invloed zijn geweest op het feit dat de serieuze pers de boeken van Nicci French als eerste aandacht ging geven, maar ondanks dat het genre groter en officiëler is geworden, lijkt de serieuze pers langzaam af te haken.

Tot slot kan de ontwikkeling van de cultuurconsument als gevolg van de vermindering in afgrenzingsterkte tussen genres ook van invloed zijn geweest op het succes van Nicci French. De hedendaagse cultuurconsument lijkt zich minder aan te trekken van genreconventie. Dit is ondermeer af te lezen aan de wijze waarop de consumenten scheidslijnen tussen genres plegen te respecteren en protest aantekenen tegen grensoverschrijdingen. Deze ontwikkeling maakt thrillers toegankelijk en maakt het daarnaast mogelijk dat genres die met elkaar mixen worden gewaardeerd.

7.3 Kritische reflectie en aanvullingen

Het onderzoek zou om een beter inzicht te krijgen in de discussie over de classificatie van Nicci French's boeken aangevuld kunnen worden met interviews met critici en uitgeverij. Hierbij kan aandacht besteed worden aan de vraag of het genre 'litteraire thriller' is ontstaan uit een marketingconcept vanuit de uitgeverij of door een nieuwe kunstvorm van schrijvers.

Om vast te stellen of de kunstcritici de boeken als literatuur of lectuur beschouwen zou in een vervolgonderzoek een analyse uitgevoerd kunnen worden aan de hand van de literatuur-beoordelingscriteria. Al kan men zich afvragen of deze criteria nog wel voor een duidelijk onderscheid kunnen zorgen gezien de hierboven beschreven vervaging tussen literatuur of lectuur. Wellicht dat de criteria die de recensenten hedendaags gebruiken om te classificeren ook zijn veranderd.

Binnen het onderzochte onderwerp zijn nog diverse onderzoeksgebieden te benoemen. Deze masterthesis behelst slechts een deel van een groter onderwerp.

Hoofdstuk twee heeft in een weergave van het literaire veld laten zien dat er meerdere schakels betrokken zijn bij de materiële en symbolische productie van een boek. Vanuit het 'production of culture' perspectief is de rol van de media op het succes van schrijvers geanalyseerd. Dit onderzoek kan nog uitgebreid worden met een analyse van de culturele structuur waarbinnen een product tot stand komt. Van de overige schakels, zoals de uitgeverij en de boekhandel, is alleen een theoretische onderbouwing besproken en zal het interessant zijn om ook hiervan te bestuderen hoe de partijen die zich in de schakels bevinden in de praktijk invloed op het succes uit oefenen.

Het lijkt mij interessant de receptie van Nicci French's boeken door het lezerspubliek in relatie tot de media-aandacht te onderzoeken. Hecht het publiek waarde aan de plaats binnen de literaire rangorde en in hoeverre wordt gebruik gemaakt van recensies bij het vormen van oordelen?

De boekenindustrie is een culturele industrie die al lange tijd bestaat, maar door de ontwikkelingen in de samenleving blijft deze industrie in beweging en dat maakt het een interessant onderzoeksthema.

Literatuurlijst

Boeken en artikelen

Appelman, Marja en Broek, Andries van den. *Boek en Markt*. SCP, Den Haag 2002.

Crane, Diana. *The Production of Culture. Media and the Urban Arts*. Hfdst. 4 'The production of culture in National Cultural Industries', p.49-76. Sage Publications, Newbury Park 1992.

Dijk, Nel van. '*Mediahypes in Kunst en Cultuur 2005-2006*'. Studiehandleiding, Erasmus Universiteit 2005.

Dijk, Nel Van. '*The Bestseller System in Comperative Research. The case of Donna Tartt's The Secret History*'. In: *Book History* 9 (2006) forthcoming.

Glas, Frank de. *Jaarboek voor Nederlandse Boekgeschiedenis* 10/2003. Nederlandse Boekhistorische Vereniging, Leiden 2003.

Hartog Jager, Hans den. '*Ze zullen vechten om een plaats naast de kassa. De macht van de grote boekverkopers*'. In: *NRC-Handelsblad*, 8 maart 1996.

Janssen, Susanne. *In het licht van de kritiek. Variaties en patronen in de aandacht van de literatuurkritiek voor auteurs en hun werken*. Verloren, Hilversum 1994.

Janssen, Susanne. '*Side-roads to success*'. *The effect of sideline activities on the status of writers*. *Poetics* issue 25, 1998.

Janssen, Susanne. *Het soortelijk gewicht van kunst in een open samenleving. De classificatie van cultuuruitingen in Nederland en andere Westerse landen na 1950*. Oratie, Erasmus Universiteit 2005.

Jungman, Bart. '*Zoveel boekhandels, zoveel lijstjes*'. In: *de Volkskrant*, 22 januari 2002.

Koninklijke Vereniging van het Boekenvak, p.18. *Jaarverslag* 2004.

Peterson, Richard A. *The Production Of Culture*, Science Issues 33, Sage Contemporary Social 1976.

Peterson, Richard A. en David G. Berger. *Cycles in Symbolic Production. The Case of Popular Music*, p.158-173. In: American Sociological Review, 40 (1975)

Vasterman, Peter. *Mediahype*. Hfdst. 6: 'Mediahypes en professionele standaarden', p. 237-258. Aksant, Amsterdam 2004.

Visser, Inge. *De boekenindustrie in beweging*. Doctoraalscriptie Kunst en Cultuurwetenschappen. Erasmus Universiteit, Rotterdam 2003.

Vloet, Corine. *'Hype dit! De onweerstaanbare kracht van de literaire windmachine*. In: NRC Handelsblad', 13 juli 2002.

Whiteside, Thomas. *The Blockbuster complex. Conglomerates, Show Business, and Book Publishing*. Hfdst. 3 'Chain Store Systems' (39-48). Wesleyan University Press, Connecticut 1980

Website's

<http://www.fantasticfiction.co.uk/f/nicci-french/> *Bezocht op 10 aug 2006.*
Engelse kaft van boek Nicci French.

<http://www.amazon.fr/exec/obidos/search-handle-url/index%3Dbooks-fr%26field-author%3DFrench%2C%20Nicci/403-3287183-5932463> *Bezocht op 10 aug 2006.*
Franse en Duitse kaft van boek Nicci French.

<http://www.niccifrench.nl/?ID=20> *Bezocht op 6 aug 2006.*
"De bewoonde wereld verfilmd!"

<http://www.crime.nl/prijzen/schaduwprijs.html> *Bezocht op 29 juli 2006.*
Over de Schaduwprijs.

<http://www.crime.nl/prijzen/zilverenvingerafdruk.html> *Bezocht op 29 juli 2006.*
Over de Zilveren Vingerafdruk.

<http://www.crime.nl/dossiers/baantjer-tex.html> *Bezocht op 29 juli 2006.*

Over de GNM Meesterprijs.

<http://netmasters08.netmasters.nl/letterkm/index.php> *Bezocht op 29 juli 2006.*

Over literaire prijzen Website letterkundigmuseum.

<http://netmasters08.netmasters.nl/letterkm/index.php> *Bezocht op 26 juli 2006.*

Over Gouden Strop.

<http://nl.wikipedia.org/wiki/Graffiti> *Bezocht op 26 juli 2006.*

Over Graffiti.

<http://www.niccifrench.nl> *Bezocht op 20 april 2006, 5 aug 2006.*

Over personen achter Nicci French, uitgeverij en literaire thriller feest.

<http://en.wikipedia.org> *Bezocht op 16 juli 2006.*

Over The Observer.

http://www.deboekenplank.nl/naslag/aut/g/gerrard_n.htm *Bezocht op 20 april 2006.*

Over Nicci Gerrard.

http://boeken.rubriek.nl/boeken/nicci_french.asp *Bezocht op 20 april 2006.*

Over carrière Nicci Gerrard en Sean French.

<http://www.hoi-online.nl> *Bezocht op 17 feb 2006.*

Over oplagecijfers dagbladen.

<http://www.literairnederland.nl/web/editaorial/viewEditorial.aspx?id=69> *Bezocht op 1 aug 2006*

Over het genre Literaire Thriller

Overzicht van figuren en tabellen

Figuren		
<i>Figuur</i>	<i>Titel</i>	<i>Pagina</i>
2.1	Schema van het literaire veld	12
3.1	Schema van het literaire veld voor Nicci French	28
4.1	Primaire of secundaire aandacht per dagblad	37
4.2	Verdeling van de soorten aandacht	39
4.3	Soorten aandacht per dagblad	40
4.4	Verdeling van de oordelen	41
4.5	Beoordeelde berichten per dagblad	42
4.6	Geslacht auteur van primaire berichten	42
4.7	Primaire aandacht per kwartaal	44
Tabellen		
<i>Tabel</i>	<i>Titel</i>	<i>Pagina</i>
4.1	Aantal berichten per dagblad	37
4.2	Primaire berichten per dagblad	38
4.3	Aantal woorden primaire berichten	38
4.4	Verdeling oordelen per gender	43
4.5	Aantal berichten per jaar	44
4.6	Aantal berichten per dagblad per jaar	45
5.1	Inhoudselementen primaire berichten	49
5.2	Aantal berichten met subelement 'persoonlijke informatie' per dagblad	50,62
6.1	Soort aandacht per dagblad per jaar	57
6.2	Oordeel van de berichten per dagblad in percentages	58
6.3	Oordeel van de berichten per dagblad per jaar	59
6.4	Aantal berichten per dagblad per jaar	60